



## พระราชที่ ๑-๓ (พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๔๘๒)

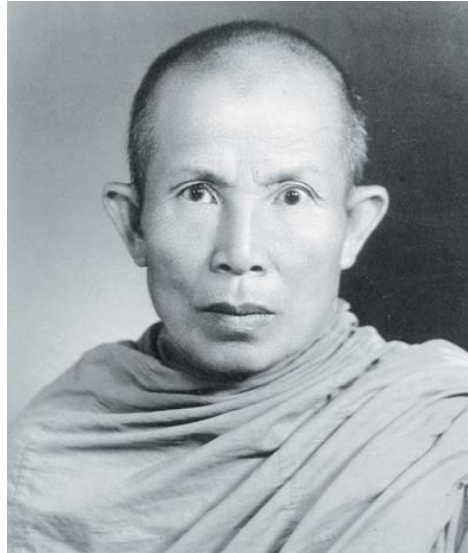
### จำพรรษาที่ วัดทรายงาม ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

วัดทรายงามตั้งอยู่บ้านหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เหตุที่ได้ชื่อว่า วัดทรายงาม ก็เพราะเหตุที่พื้นที่ในบริเวณวัดเป็นทรายขาว คล้ายล่ำลึงดงมาก พระอาจารย์กงมา จึงอาศัยเครื่องหมายนี้ตั้งเป็นชื่อของวัด วัดนี้มีเนื้อที่ ๓๑ ไร่ ๖๓ ตารางวา ทิศเหนือติดกับโรงเรียน ทิศใต้ติดต่อกับที่นายจืด วิถีเจริญ ทิศตะวันออกติดต่อกับที่นายฉง บุญสร้าง ทิศตะวันตกติดกับถนนหลวง

ชาวบ้านผู้ที่อาสาจะไปนิมนต์พระอาจารย์กงมา มาอยู่ที่วัดทรายงาม มีนายเลื่อน, นายหลวน, ผู้ใหญ่อีก, นายจืด, นายชี, นายแดง, รวมเป็น ๖ คน เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ปี พ.ศ. ๒๔๗๙

ประตูทางเข้าวัดทรายงาม





พระอาจารย์กงมา จิรปุณฺโณ

เมื่อได้พบกับท่านอาจารย์กงมา ก็เข้าไปนิมนต์ ท่านอาจารย์จึงพูดขึ้นว่า

“ให้พวกโยมอธิษฐานดูเสียก่อน ถ้าดีก็มารับ ถ้าไม่ดีก็อย่ามา ให้พากันกลับไปเสียก่อน ให้ไปเสียความฝัน ถ้าฝันดีค่อยมารับ ถ้าฝันไม่ดีก็อย่ามา”

ในขณะนั้นนั่นเองนายหลวนก็พูดขึ้นว่า

“ท่านอาจารย์ขอรับ กระผมฝันดีมาแล้ว ฝันก่อนจะมาเมื่อคืนนี้ คือฝันว่าได้ช้างเผือกสองตัวแม่ลูก รูปร่างสวยงามมาก แต่เมื่อเอามือลูบคลำเข้าแล้ว ช้างเผือกสองแม่ลูกเลยกลับกลายเป็นไก่ขาวไป”

ท่านอาจารย์ได้สดับเช่นนั้น นิ่งนิ่งพิจารณาว่า

“เออ! ดี แล้วถ้าอย่างนั้นเราก็ตอบตกลงที่จะไปบ้านหนองบัว วันพุธขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๕ ตรงกับวันที่ ๑๗ มีนาคม (๒๔๗๙) ให้มารับ”

เมื่อถึงวันที่กำหนดชาวบ้านก็พากันมารับ ๔ คน คือ นายสิงห์, นายแดง, นายสี, นายเลียน

ถึงเวลาบ่าย ๔ โมงตรง ไปกัน ๒ รูป คือพระอาจารย์กงมา จิรปุณฺโณ กับสามเณรอีกหนึ่งองค์ เมื่อมาถึงแล้วได้เข้าพักที่ป่าช้าผีดิบ (วัดทรายงามปัจจุบัน) ญาติโยมทั้งหลายที่รออยู่ได้กุสูกุจพาพากันทำกระท่อมพอได้อาศัย พอตกเย็น ๆ มีคนพากันมาฟังเทศน์เป็นจำนวนมาก เมื่อท่านแสดงธรรมเสร็จทุกคนพากันเลื่อมใสเป็นอย่างยิ่ง

## อัศจรรย์ ไก่ขาว

ขอย้อนกลับไปเรื่องไก่ขาว ที่โยมหลวนเป็นคนฝัน แก่ฝันว่าได้ช้างเผือก ๒ เชือก แม่ลูก เมื่อลูบคลำแล้ว กลับกลายเป็นไก่ขาวไป

เรื่องความฝันน่าจะเป็นเรื่องเล่น แต่ถ้าความฝันกลายเป็นความจริงขึ้นมาแบบเป็นตัวเป็นตนนี้





ความฝันนั้นมันก็น่าอัศจรรย์อยู่ไม่น้อย เรื่องไก่ขาวตัวนี้ก็เช่นกัน ทำให้ชาวบ้าน  
ทั้งพระทั้งเณรพากันแตกตื่น เหมือนกับทุกคนจะบอกว่า มันแปลกดีนะ

ไก่ขาวตัวนี้เป็นไก่ของเจ๊กเบ๊ ห่างจากป่าช้าที่พระอาจารย์กงมาพักกระยะทาง  
๑ ทุ่งนา และต้องข้ามไปอีก ๑ ดอน (ประมาณ ๑ กม.) ในบ้านเจ๊กเบ๊นั้นมีไก่  
เยอะแยะ ค็นวันที่พระอาจารย์กงมา มาถึงป่าช้าผีดิบ ก็เป็นวันเดียวกันกับที่  
เจ้าของไก่จะจับมันไปต้มยำมาเลี้ยงพระในตอนเช้า เจ๊กเบ๊เข้าไปไล่ตะลุมบอน  
จับมันในเล้า ตัวไหนก็ไม่เอา กะจะเอาตัวนี้มันอ้วนพีดีนัก เล้ามันสูงจับยังงี้  
ก็ไม่ได้ มันหนีตายสุดฤทธิ์ ในที่สุดเจ๊กเบ๊หมดความพยายาม คิดไว้ในใจว่า  
พรุ่งนี้จะเอาใหม่ คือจะฆ่าด้วยวิธีใหม่ กลางคืนส่ายาก จะพยายามฆ่ากลางวัน  
สัก ๑ ด้วยการยิงเป็นต้น พอคิดอย่างนี้เสร็จก็เข้านอนเพราะความเหนื่อยล้า  
ที่ไล่ฆ่าไก่ขาวไม่ได้

พอวันรุ่งขึ้นวันใหม่เท่านั้นแหละไก่ขาวตัวนั้นก็ได้ขันแต่เช้ากว่าเพื่อนเหมือน  
จะระบายอะไรบางอย่างที่อัดอั้นตันใจ ที่เขาเลี้ยงมาใช้อื่นใดนอกจากฆ่า ลัทธิ  
อื่นนอกจากเรานี้หนาไม่มีสัตว์อะไรที่จะช่วยเท่า คือเขาเลี้ยงได้อย่างไร ก็เพื่อฆ่า  
แกงเท่านั้น เพื่อนที่ช่วยที่อยู่ไม่ไกลน่อกอยู่ข้างคอกใกล้เคียงก็คือหมู ตอนเล็กๆ  
เจ๊กเขาก็เลี้ยงดีเหมือนกันกับเรา แต่พอโตขึ้นอ้วนๆ หายไปทุกที สงสัยไปตาย  
คิดอย่างนี้ไก่ขาวก็จิตใจไม่ดี เดินกระวนกระวายระมัดระวังภัยในวินนี้เป็นพิเศษ  
เพราะเมื่อคืนนี้รอดมาได้ วันนี้อาจจะไม่เป็นเช่นนั้น คิดๆ เสร็จก็คุ้ยเขี่ยหาอาหาร  
แต่เช้ามืด เพื่อตุนเอาแรง พร้อมๆ กับความไม่มั่นใจในการลอบหนีออกจากบ้าน

พอได้เวลารุ่งรุ่ง มองเห็นพอสลัวๆ แต่พอมองออกว่าอะไรเป็นอะไร เป็น  
เวลารำไร เมื่อพระอาทิตย์อุทัยส่องแสง ไก่ขาวก็รีบขัน กระโจนพุ่งโฉบบินออก  
จากเล้า บินร่อนไปจับกิ่งไม้ขึ้นไปเรื่อยๆ แต่มันไม่ไปที่อื่น มันดันตรงมาที่ชาย  
วัดที่ทำนอาจารย์กงมาอยู่พอดีพอดี เจ้าของคือเจ๊กเบ๊... ก็ติดตามมาอย่างกระชั้น  
ชิด พยายามไล่จับและไล่กลับ ไล่มันกลับไปที่บ้านตนเองได้ถึง ๓ ครั้ง ๓ วัน



ในศาลาเก่าวัดทรายงาม

บ่อน้ำในวัดทรายงาม  
กับไก่ในบริเวณวัด



ศาลาหลังเก่าวัดทรายงาม



ครั้งที่ ๓ นี่มันสำคัญมาก ที่จะต้องจารึกไว้ในชีวประวัติของโก่ขาวตัวนี้ มันหนีมาแล้วบุกตะลุยแหวกผู้คนมาถึงกุฏิท่านอาจารย์กงมาเลยทีเดียว แจ็กเบ็กก็ไม่กล้าเข้าไปตาม มันก็อยู่ที่นั่นไม่ไปที่ไหน เข้าไปอยู่ใกล้ ๆ ท่านอาจารย์ หากินอยู่ที่นั่น นอนอยู่ที่นั่น แสดงถึงความเป็นผู้เจาะเจอบที่สลับปายะ คนทั้งหลายก็มาดูมันอยู่ที่นั่น

อยู่มาวันหนึ่งท่านอาจารย์ย้ายไปนอนกุฏิอื่น เจ้าโก่ขาวมันก็ตามไปด้วย ท่านย้ายไปหลังไหนวันไหน มันก็ย้ายตามไปหลังนั้นวันนั้นเหมือนกัน เป็นอย่างนี้อยู่โดยตลอด ท่านอาจารย์สั่งสอนให้มันขึ้นไปนอนบนต้นไม้ต้นไหน มันก็ขึ้นต้นนั้น บอกให้หยุด...มันก็หยุด! บอกให้เดิน...มันก็เดิน! มันทำให้ท่านรักสงสารเหมือนมันรู้ภาษาท่านพูด

เมื่อท่านอาจารย์อ่านหนังสือวินัย เจ้าโก่ขาวก็ไปอยู่ข้าง นั่งอยู่ข้าง ๆ นอนอยู่ข้าง ๆ อย่างน่าอัศจรรย์ มันเหลือบตามองบ้างดูบ้าง ดูหนังสือที่ท่านจับอยู่นั้น คนทั้งหลายก็เฮพากันมาดู ต่างก็พูดว่า **“โก่ตัวนี้มันเป็นอะไร”**

ครั้นต่อมาอีกไม่นานนัก คนทั้งหลายก็เที่ยวล้อเล่นกับมัน หยอกมันต่าง ๆ นานา ด้วยความน่ารัก มันก็ชักจะรำคาญจึงเกิดการเตะตีคนขึ้น เป็นอันว่าใครมากวนมัน มันเตะเลย เมื่อเป็นเช่นนั้น





เด็กน้อยเด็กเล็กมาวัด มาเล่นกับมัน มันเตะหมด ไม่มีใครกล้าทำอะไรมัน เพราะมันเป็นไก่ทำนอาจารย์ไปแล้ว มันเตะคนก็อันตรายเพราะเดือยมันยาว ๆ

พระอุโบสถวัดทรายงาม

ทายกทายิกาทั้งหลายภายในวัด จึงพากันคิดจะตัดเดือยมัน เพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดอันตรายแก่คน แต่เรื่องนี้เจ้าไก่ขาวมันคงคิดว่าเกิดอันตรายแก่มัน ในที่สุดมันถูกตัดเดือย ถูกตัดความเป็นผู้กล้าของมันออก

“แหม!... มันโมโหเป็นวรรคเป็นเวร โกรธจัดเหลือกำลัง รุ่งไปขันไปทั่วๆ บริเวณวัด มันแหกปากร้องจนน่ารำคาญ แต่ไม่ทำลายสิ่งของ ชีก็ไม่ได้เลอะเทอะ เประอะเปื้อน ชีเป็นที่เป็นที่ทางดี แต่มันไม่ยอมเล่นกับใคร ๆ ไม่ป็นใจให้ใครอีกต่อไป”

ในที่สุดเมื่อคนโล่มัน เล่นกับมันมากเข้า ไม่สงบ มันจึงไม่มาถิ่นแถวที่คนอยู่อีกต่อไป ไปอยู่ตัวเดียว หากินอยู่ตัวเดียว อยู่เดี่ยวๆ เดี่ยวตาย สังกาย สังกัดที่ศาลามุงกระเบื้องไกลๆ ไนน์เมื่อมันไปอยู่ที่ไกลๆ คนก็ตามไปกวนล้อเล่นกับมันอีก เพราะมันน่ารักตัวใหญ่ เป็นโกโอก เป็นโกเื่องๆ

ในที่สุดมันรำคาญมนุษย์มากเข้าก็ตัดสินใจเดินทางกลับบ้านลักเบ็ดด้วยความเศร้าสร้อยเหงาหงอยเดินคอตก มันเดินไปมองดูก็รู้ว่ามันคอตกๆ เป็นโกเ่ร้าขาดความอบอุ่น เสียความรู้สึกที่ดีๆ กับคนมาวัด แล้วก็ไม่ได้เดินทางกลับมาอีกเลย มันคงคิดได้ว่า

“ถึงแม้เราจะอยู่ที่ใด เขาก็คงไม่คิดว่าเราเป็นคนดอก เขาคงเห็นเราเป็นโก่ ตายเกิดเอาชาติใหม่ดีกว่า มนุษย์นั้นนอกจากจะยุ่งกับตัวเองก็ยังไม่พอ ยังมายุ่งกับเราซึ่งเป็นโก่ ไม่มีสัตว์ประเภทใดที่จะทำให้มนุษย์พอใจในการเล่น มนุษย์นี้เป็นเหมือนสัตว์ที่เป็นโรคประสาท เดี่ยวดี เดี่ยวร้าย อีชอบอีก็ชม อีชังอีก็แซง ขนาดเราเป็นโก่ยังอดทนไม่ได้ มนุษย์เล่า! จะทนกันและกันได้อย่างไร?”

เรื่องโก่ชาวนี่ ทำให้ผมทราบบัญญัติโยมที่มาปฏิบัติธรรมกับท่านอาจารย์กงมา เปลี่ยนแปลงไปเยอะ บางคนถึงกับเลิกคิดจะฆ่าสัตว์ตลอดชีวิต บางคนตั้งสัจจะอธิษฐานจะรักษาศีลตลอดชีวิต บางคนก็เสียใจในสิ่งที่ตนได้กระทำกับโก่ไว้ แสดงอาการรู้สึกผิด แต่สำหรับบางคนมาดูๆ แล้วก็ไปเหมือนทัพพีไม่รู้รสแกง เรื่องโก่ชาวยังไม่จบ แต่กลัวจะยาวเกินไปจึงขอจบเพียงแค่นี้

น่าอัศจรรย์! น่าอัศจรรย์จริง ๆ ความฝันกลายเป็นความจริง ก็คือโยมหลวงนทำไมฝันได้แม่นยำอะไรขนาดนั้น ฝันว่าได้ช้างเผือก ๒ เชือกแม่ลูก อันหมายถึง พระอาจารย์กงมากับสามเณร แล้วเมื่อลูบคลำไปมา ช้างเผือกกลับกลายเป็นโก่ชาวน และในที่สุดโก่ชาวนตัวนั้นก็มาจริง ๆ ชนทั้งหลายที่รู้เรื่องนี้ก็อัศจรรย์ไปตาม ๆ กัน

และเรื่องโก่ชาวนี่ ยังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันว่า “ชะรอยจะมีบุคคลผู้มีบุญวาสนาเข้ามาบวช มาเกิดที่วัดทรายงาม จนกลายเป็นพระที่บริสุทธิ์สะอาดเหมือนดังชนของโก่ชาวน และมีจิตใจอาหาญในธรรมเหมือนโก่ชาวนที่ไม่กลัวความตาย โก่ชาวนี้น่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดี และโก่ชาวนตัวนี้อาจจะกลายเป็นช้างเผือกตัวขาวปลอดในวงการพระพุทธศาสนา”

## ช้างเผือกกลับกลายเป็นโก่ชาวน

เรื่องช้างเผือกกลับกลายเป็นโก่ชาวนบางคนเขาก็ว่า “ท่านอาจารย์กงมาต้องมาได้ลูกศิษย์ดีที่นี้” แต่มันก็แปลกตรงที่ว่า ในขณะที่ท่านอาจารย์กงมาสอนธรรมที่ป่าช้าผีดิบ (วัดทรายงามปัจจุบัน) นั้นตอนนั้นเราก็ไม่รู้เรื่องอะไร เป็นหนุ่ม ๆ อยู่ รักสนุกทางโลกอยู่ แต่กลับกลายเป็นว่าเป็นภิกษุที่เข้ามาบวชรูปแรก ถ้าจะนับในบรรดาพระทั้งหลายแล้ว เราเป็นองค์แรกที่บวชแล้วเข้ามาอยู่วัดทรายงามมันประจวบเหมาะบันดลบันดาลใจให้บวชในขณะนั้น ทั้งที่อะไร ๆ ก็ไม่ค่อยอำนวย โก่ชาวนกลับกลายเป็นช้างเผือกที่วัดทรายงามจึงเกี่ยวข้องกับเราทั้ง ๆ ที่ไม่น่าจะเกี่ยวข้อง ตั้งแต่เราออกบวชแล้ว



คนหนองบัว ออกบวชกันตาม ๆ มามาก เช่น ท่านถวิล (พระอาจารย์ถวิล) ท่านแบน (พระอาจารย์แบน) ฯลฯ

### หลวงตามหาบัวพูดถึงชาวบ้านหนองบัว

หลวงตามหาบัวพูดถึงหลวงปู่เจี๊ยะ ที่สวนแสงธรรมตอนหนึ่งว่า .....

“ท่านอาจารย์เจี๊ยะ บวชตั้งแต่สมัยท่านอาจารย์กงมาไปสร้างวัดทรายงาม พอบวชแล้วท่านก็อยู่ที่นั่นได้ไม่กี่ปี ก็ไปหาหลวงปู่มั่นที่เชียงใหม่ ออกจากเชียงใหม่ หลวงปู่มั่นก็ถูกนิมนต์ไปอุตรฯ ท่านอาจารย์เจี๊ยะก็ติดตามหลวงปู่มั่นไปอุตรฯ หลวงปู่มั่นไปสกลนคร ท่านก็ติดตามไปสกลนคร เรา(หลวงตา) จึงพบท่านที่แรกที่สกลนคร

**ท่านอาจารย์เจี๊ยะท่านไม่ค่อยเรียนอะไรมากมายนะพอบวชแล้วก็ออกปฏิบัติเลยเชียะ เล่าเรียนก็เล่าเรียนธรรมดาไม่ใช่เพื่อสอบอะไร พ่อท่านเป็นคนจีน แม่ท่านเป็นคนไทยอยู่ที่หนองบัว**

ตำบลหนองบัวทรายงามนี้รู้สึกละไม่วรรณานะ มีคนนิยมออกบวชปฏิบัติเยอะมาก อาจารย์เจี๊ยะนี้ท่านเป็นคนหนองบัวทรายงาม และมีท่านแบน (พระอาจารย์แบน วัดดอยธรรมเจดีย์) มหาเชิมที่อยู่วัดป่าคลองกึ่ง พระครูสันฯ, ท่านถวิลฯ หนองบัวทรายงามนี้มีคนออกบวชเยอะ ถ้าจะเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ ทั่วประเทศไทยแล้ว ตำบลอื่นๆ หนองบัวทรายงามไม่ได้ ออกบวชมาก แล้วท่านเหล่านี้ยังสามารถเป็นหลักปฏิบัติได้ คือหลักทางข้อปฏิบัติทางด้านจิตใจอันเป็น



หลวงตามหาบัวกับหลวงปู่เจี๊ยะ  
ในงานบุญครบรอบ ๕๐ ปี  
ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตังค์  
ณ วัดบ้านหนองผือ จ.สกลนคร



หลวงตามหาบัวกับหลวง  
ปู่เจี๊ยะ ที่สวนแสงธรรม  
พุทธมณฑล สาย ๓





ส่วนภายใน แล้วคนถิ่นแถวนี้ฉลาดด้วยนะ ฉลาดมาก คือครูบาอาจารย์องค์ไหน ที่โลกเขาเห็นว่าสำคัญๆ พระทางจันทบุรีไปถึงก่อนแล้ว เราจึงสังเกตเอ!... คนจันทฯ ฉลาดไม่ใช่เล่น ๆ นะ”

หลวงตามหาบัวกับหลวงปู่เจี๊ยะที่วัดป่าบ้านตาด

วัดป่าคลองมะลิ วัดยางระหง ก็สายปฏิบัติเหมือนกัน ท่านอาจารย์ลี วัดอโศการาม ท่านก็เป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่นแรนะ แล้วก็สืบสายมาเรื่อย ๆ พระจันทฯ ๑ จึงมักจะไปอยู่แถวโน้น ครูบาอาจารย์องค์ไหนที่สำคัญ ๆ พระทางจันทฯ ๑ จะมีอยู่ด้วยประจำ ๆ เพราะท่านตั้งใจจริง ๆ เสาะแสวงหาครูอาจารย์จริง ๆ วัดป่าบ้านตาดดูเหมือนไม่ต่ำกว่า ๕ องค์นะ แล้วมีมาประจำตั้งแต่สร้างวัดป่าบ้านตาดมา พระที่จันทฯ ๑ ไปอยู่นั่น... สับเปลี่ยนกันไปมาอยู่นั่น ไม่เคยขาดนะวัดป่าบ้านตาด ท่านพักก็อยู่กับเราที่นี่ แต่พอโยมแม่ท่านป่วย เราก็ก็นำท่านไปอยู่ที่วัดเขาน้อยสามผาน เพื่อดูแลโยมแม่ เพราะไม่มีใคร





## พรรษาที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๘๐)

### หลบนอน

เมื่อเราเข้ามาบวชแล้ว ก็เราเป็นคนหนุ่มนะ อย่างที่ว่าพรรษาแรก ๆ ก็ซี้เกียจ อะอะก็จะหลบ ไปหลบนอน พอมาถึงกลาง ๆ พรรษา หรือยังงี้ก็จำไม่ค่อยได้ ก็มานึกดำหนิตนเอง เอ๊ะ!....เรากินข้าวชาวบ้านแล้ว ทำไมเราถึงมาซี้เกียจอย่างนี้นะ มันเหมาะสมแล้วหรือสำหรับเพศนักบวชที่เสียสละบ้านเรือนออกมาบวช แต่ก่อนเราเคยทำงานหนัก ๆ ทำการแจวเรือทั้งวันทั้งคืน เราก็แจวได้ทำได้ แล้วเวลานี้ละ เรามาเป็นพระเป็นนักบวช แล้วทำไม ทำไมมาซี้เกียจอย่างนี้ ลึนทำอย่างนี้ พระแบบเรานี้จะต่างอะไรกับฆราวาสหัวดำ ๆ ที่ซี้เกียจซื้อคร้านทำมาหาเลี้ยงชีพ เราทำแบบนี้มันสมควรแล้วหรือที่ญาติโยมเขากราบไหว้บูชาว่าเป็นพระผู้ทรงเพศอันประเสริฐ ใคร ๆ เห็นเขาก็หลีกทางให้ มีอะไรเขาก็หามาให้กิน ในที่สุดมันก็ดำตัวเองในใจ คือดำตัวเองในใจดังๆ

**“ไอ้ทำ!...มึงเป็นพระให้เขากราบไหว้ แล้วมึงภาวนานั่งสมาธิโยมแก่ๆไม่ได้ แล้วมึงจะมาบวชทำไม”**

เมื่อดำหนิกาย วาจา ใจ ของตนที่ไม่เอาไหนได้อย่างนั้น มันก็มีความฮึดฮัดที่จะต่อสู้ หาทางต่อสู้กับฝ่ายดำที่ทำให้ซี้เกียจอ่อนแอไม่เอาไหน นั่งภาวนาพุทโธ เอาจริงเอาจังให้รู้เช่นเห็นชาติตนว่า ก่อนบวชที่ว่าตัวเองแน่ๆ ไม่ยอมถอยยให้ใครๆ มาบัดนี้จะมาถอยยให้กิเลสแบบง่ายๆหมดทางต่อสู้ แบบนี้ถ้าจะเรียก ก็เรียกได้ว่า นักเลงกระจอกงอแงง่าย เหยียบขี้ไก่ไม่ฝ่อ สมควรละหรือที่เราจะมาภูมิใจกับการเป็นคนจริงแบบปลอมๆ ที่แท้ก็เก่งแต่การโอ้อวดเท่านั้น แต่ความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเลย

**“เอาละวะ...” มันคิดขึ้นมาภายใน “เป็นไงเป็นกัน ตายเป็นตาย อยู่เป็นอยู่ พระพุทธเจ้าทำอย่างไร เราจะทำอย่างนั้น พระสาวกท่านปฏิบัติเคร่งอย่างไร เราจะทำอย่างนั้น” นี่ใจมันเริ่มสอนใจตนเองขึ้นมาแล้วที่นี้**

นอกจากจะนั่งภาวนาอย่างเอาจริงเอาจัง ไม่ลดละความพากเพียรพยายามแล้ว ยังมีเดินจงกรม พยายามเดินจงกรมอย่างที่ท่านอาจารย์กงมาท่านสอน เดินเข้าเดินเข้า ทุกๆ วัน ทุกๆ คืน ใจมันก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ความหลงใหลใฝ่ฝันทางโลก มันก็เริ่มจืดจางลง จิตมันก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ใจมันก็สงบ บางทีเดิน ๓-๔ ชั่วโมง ทางจงกรมแหละ แตดเบรียงๆ ไม่มีถอยย ไม่เลือกกาลเวลา ทางจงกรมที่เราเดินยาวเส้นหนึ่ง (๒๐ วา) นี่แหละพรรษาที่หนึ่งทำอย่างนี้อยู่ตลอด

ฉะนั้น การสร้างความดีใครว่าไม่ต้องลงทุนลงแรง คนนั้นแหละพูดแบบโง่ๆ เพราะมันไม่เคยสร้างคุณงามความดี การสละชีวิตเพื่อความดีอันเป็นเลิศอย่างนี้ เรียกว่าไม่ลงทุนลงแรงหรือ? อย่างนี้ต่างหาก เรียกว่าลงทุนลงทั้งแรง แบบไม่ออมมือ แบบทุ่มไม่ให้กำลังเหลือ

### จงบรมเหมือนตัวจะลอย

เมื่อตั้งสัจจะแล้ว ก็พยายามสอนตัวเองด้วยอุบายต่างๆ นานา ว่า “สมบัติพัสถานข้าวของเงินทองเยอะแยะหมด แล้วเวลาตายเห็นมัยได้อะไรไปบ้าง”

เพราะฉะนั้นพระที่ไปชักผ้าบังสุกุล ไม่ใช่ไปชักเอาสตางค์ อนิจจา วต สงขาราลังขารเป็นอย่างนี้ไม่เที่ยง ตายเหมือนกัน นั้น...จงพิจารณา เพราะนั้นเป็นอย่างนั้น

แต่ที่นี้เราไม่เป็นอย่างนั้น มันเพลินอย่างอื่นนะ มันไม่คิดย้อนกลับมา มันก็ไม่ใช่ อนิจจา วต สงขาราลังขาร เพราะฉะนั้นจึงว่า ถ้าเราทำจิตใจให้อยู่กับพุทโธนานๆ เข้า หลายๆ วัน หลายเดือน เป็นปีขึ้นไป ทีหลังก็จะติด ไปไหนใจก็พุทโธๆ อยู่เรื่อย ใจก็ติด แน่ะ...เราก็ลุยใหญ่

ว่าพุทโธแล้ว ถ้าใจยังไม่สงบ ก็เดินว่ามันอยู่อย่างนั้นเป็นชั่วโมงๆ จนมันสงบ บางคราวมันจะลอย เคยอยู่ครั้งมันจะลอยให้ได้ ลอย...ลอย...ลอยสิ ลอย...ลอย เอาลอยสิ ก็ขยับขึ้นไปอีก มันก็ไม่ลอยขึ้นซักที มันเพลิน เดินสนุก เดินกันเป็นชั่วโมงๆ เหงื่อแตกซิกไปหมด เป็นหลายชั่วโมง

สละน้ำใกล้กับกุฏิหลวงปู่เจี๊ยะที่วัดทรายงาม







แน่ะ...เดินจงกรมสงบ โอ๊ย...มันดีจัง... เพราะฉะนั้นพอมันเป็นอย่างนี้ พอใจได้  
รับความสุขมันก็จิตใจ ดีจิตใจๆ มาเรื่อยๆ

การภาวนาในระยะนี้ก็ยังไม่สม่ำเสมอ คอยแต่จะหลับอยู่เป็นประจำ มันขี้เกียจ  
เพราะเรายังไม่มีใจให้ทางนี้มากนัก แต่มันก็มีความละเอียดภายในใจลึกๆ ที่เราเป็น  
พระทั้งองค์แต่กลับขี้เกียจขี้คร้านภาวนา ในขณะที่เดียวกันฆราวาสญาติโยมเขามี  
ทั้งหน้าที่การงาน ยังสู้อุตส่าห์ปลีกเวลามา ทำไม่ไม่เห็นมีใครเขาบ่นอย่างนั้นอย่างนี้  
เราเองสิ อยู่กับที่ อยู่กับวัด นั่งเฝ้านอนเฝ้าพระประธาน นั่งเฝ้านอนเฝ้าครูบาอาจารย์  
พระธรรมคำสอน ศาลาวัตรอยู่ แทนที่จะได้ดี ทำได้ดีกว่าชาวบ้านร้านตลาดเขา แต่  
นี่กลับแย่กว่าเขาเสียอีก เราเองก็เป็นคนทั้งคนเหมือนพระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวกท่าน  
ท่านเหล่านั้น ก็ไม่ได้กินเหลือกินไหลมาจากไหน ก็กินข้าวฉันข้าวเช่นเดียวกัน  
กับเรานี่แหละ ทำไมท่านถึงดีได้ดีกว่าเรา ถ้าจะโทษก็ต้องโทษเราซึ่งเป็นผู้ขี้เกียจ  
เสียเอง

ความขี้เกียจมันดีไหม? คนผู้มีปัญญาในโลกนี้เขาสรรเสริญคนขยันทั้งนั้น  
แล้วเราจะมาขี้เกียจนั่งหลับอยู่ทำไม? ไม่อายศรัทธาญาติโยม ที่เขานั่งภาวนากันเต็ม  
ศาลาบ้างหรือ? การงานทางโลกที่ว่าหนักนักหนาเราก็ผ่านมาหมดแล้ว งานที่คนอื่น  
เขาไม่มีปัญญาทำได้ เราก็อำมาแล้ว ทำไมการภาวนาเราจะทำไม่ได้ รู้ไม่ได้ เมื่อ  
คิดได้ดังนี้ มันเจ็บลึกภายในใจ แล้วก็นึกขึ้นภายในใจว่า

**“กুবวชมากินข้าวชาวบ้าน แล้วยังมาพาลขี้เกียจอีก”**

การภาวนาก็สู้โยมไม่ได้ มันเจ็บใจตัวเอง เดินเข้าไปกราบพระตั้งลัจจะอธิษฐาน  
ซ้ำอีกว่า

**“ถ้ามีภาวณาไม่ได้ให้มึงตายชะ ถ้ามึงไม่มีสัจจะในตน ขอให้ฟ้าผ่า แผ่นดินสูบ น้ำท่วมตาย ให้ไฟไหม้ตายชะ อย่ามีหน้ามาอยู่ดูโลกนี้อีกเลย”**

เมื่ออธิษฐานดังนั้นแล้ว รู้สึกว่าใจมันคึกคักขึ้นมาทันที แสดงอาการตอบรับกับคำอธิษฐานเช่นนั้น มันเหมือนกับมีอะไรๆ มาจุดใจให้กล้าแกร่ง หลังจากนั้นภาวณาแบบสัจจะตายถวายชีวิต ในที่สุดจิตมันก็รวม ตอนนั้นพวกโยมนั่งสมาธิกันมากที่วัดทรายงามประมาณ ๕๐-๖๐ คน

เมื่อตั้งสัจจะแล้ว เริ่มภาวณาทั้งกลางวันกลางคืน กลางวันนั่ง (ภาวณา) กลางคืนเดินจงกรม สละชีพเอาเป็นเอาตาย หมายถึงไว้ในใจว่า

**“เอาละนะ คราวนี้เป็นคราวสำคัญ บุญบารมีที่สั่งสมมาตั้งแต่ปางไหนจงมาอุดหนุนด้วยเถิด”**

คิดไว้ภายในอย่างนี้ ในการภาวณาในครั้งแรกนั้น ต้องบริกรรมภาวณาพุทโธอย่างเดียว ให้พุทโธเร็วๆ ไม่ให้จิตคิดอะไรอื่นได้ ไม่ต้องดูแลหายใจ ถ้ามีดูแลหายใจจิตมันไม่เป็นสมาธิ

ฝึกหัดภาวณาเอาไว้ให้ได้ ฝึกหัดให้มันได้เป็น ๓ ชั่วโมงไม่ลุก จิตมันไม่หลง ไม่ยอมมลุกแล้วมันไม่หลงได้อย่างไร พุทโธ โธๆๆๆๆๆ มันต้องลงให้เราชิ ก็ดำมันเข้าชิ กุ้งมึงก็กิน ปลาหมึกก็กิน เป็ดมึงก็กิน น้ำพริก น้ำแกง น้ำอ้อยน้ำตาลกินทุกอย่าง ไอ้ห่า! มึงนั่งสมาธิให้กูไม่ได้หรือ มันต้องเอาอย่างนั้นชิ นี่! เราเอาอย่างนั้นที่เดียวได้เลย แม่่ง...มึง! ๕ ชั่วโมงกูก็ไม่ออก ออกเป็นฟ้าผ่า แผ่นดินสูบ น้ำท่วมตาย ไฟไหม้ตาย ที่เดียวมันก็ไม่กล้าออก มันต้องบังคับเอา เราสร้างความดีที่มันขึ้นเกียจ โอ้ย..เจ็บขา โอ้ย...สู้ไม่ไหวแล้ว โอ้ย...ไปแล้วครึ่งชั่วโมง เสร็จเรียบ แหม! มันต้องสู้ละ นักสู้มันต้องสู้ชิ

พอจิตเป็นสมาธิ มันสงบนิ่งเฉยเหมือนตัวนี้จะเหาะจะลอยได้อยู่บ่อยๆ เวลาเดินจงกรมเหมือนจะเหาะได้ จนพระมหาประเสริฐที่ไปอยู่ด้วยพูดว่า

**“เอ๊ะ... พระองค์นั้นมันเดินจงกรมยังไหวะ... แผ่นดินนี้แหลกไปหมดเลย... เกิดมาจากห้องพ่อห้องแม่ยังไม่เคยเห็นใครเดินจงกรมอย่างนี้เลย”**

แผ่นดินที่เราเหยียบย่ำนั้น มันจะไม่แหลกไปได้อย่างไร ก็เล่นเดินจงกรมย่ำทั้งคืน ไม่หลับไม่นอน แผ่นดินมันแหลกหมด ดินนั้นเป็นดินปนทรายๆ นิดหน่อย เข้าขึ้นมาใครๆ มาเห็นเข้า ก็พากันตกอกตกใจ “เอ๊ะ...ใครมันมาทำอะไรตรงนี้” เพราะไม่มีใครรู้ แอบๆ มาทำกลางคืนไม่ให้ใครเห็น การเข้าไปภาวณาแบบเราต้องมีความอดทนมาก จิตใจต้องหนักแน่น ที่สำคัญต้องรักษาสัจจะที่ตั้งไว้ยิ่งกว่าชีวิต เราทำ ทำจริง ๆ ข้าวก็ไม่กิน มันอยากตายก็ให้มันตาย ถ้าภาวณาจิตไม่ลงรวมเป็น ไม่ยอม ต้องต่อสู้ ถ้าจิตยังไม่ลงอีก ยังอธิษฐานสู้เพิ่มความเพียรให้หนักเข้าไปอีก ไม่ใช่จะถอยนะ มีแต่จะเดินหน้าฆ่ากิเลสคือความไม่สงบ

จนบางครั้งท่านพ่อลีท่านกลัวใจเรา จนท่านพ่อพูดว่า **“ท่านเจี๊ยะนี้ใครไปยุ่งกับมันไม่ได้ เดี่ยวมันฮึด ไม่ว่าเทวดา มันเอาหมด มันสู้หมด”**

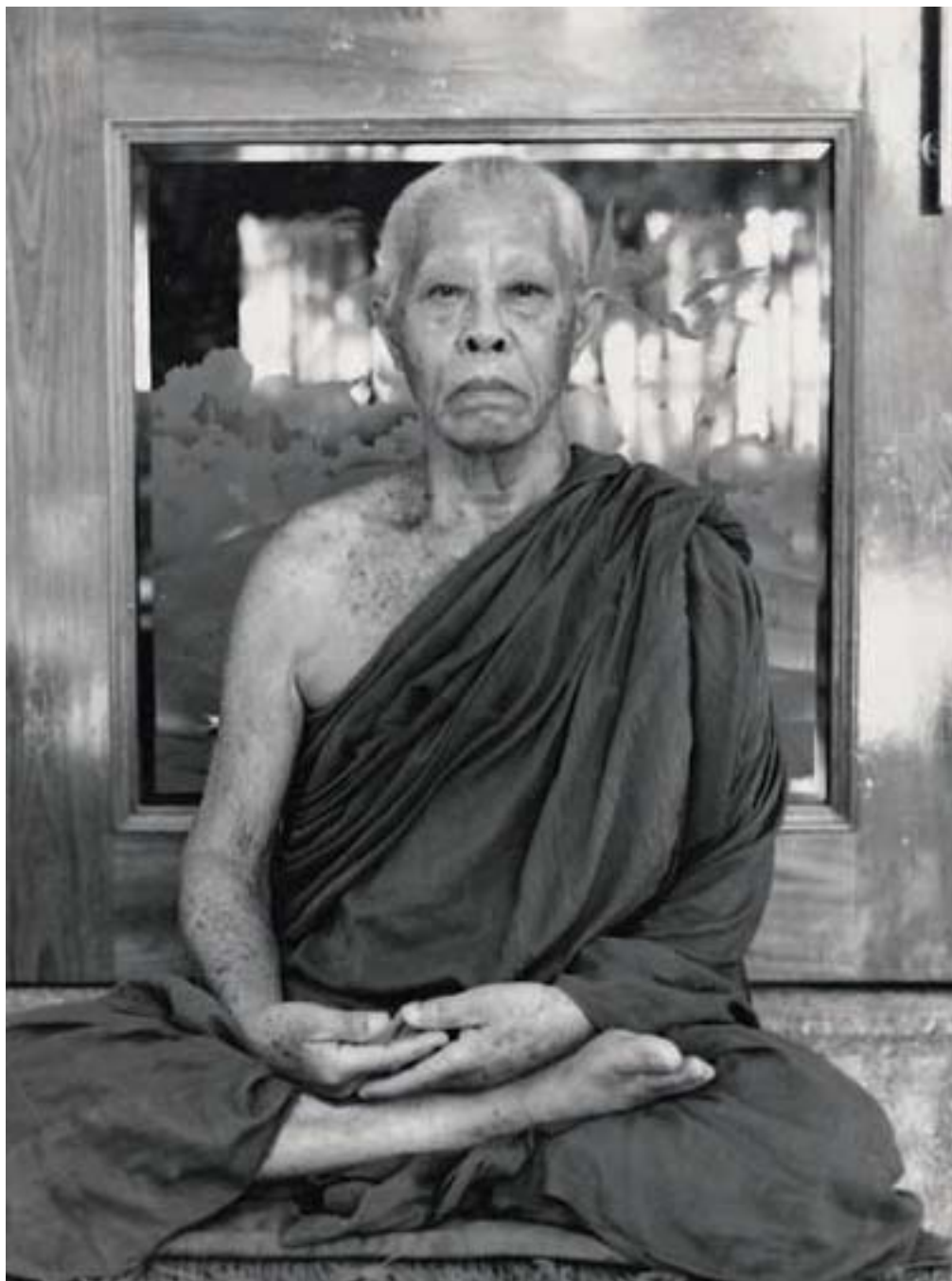




## พรรษาที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๑)

### ถือเนสัชชีคือการไม่นอน

ต่อมาพรรษาที่ ๒ แห่งการบวช เราถือธุดงค์ปฏิบัติว่าด้วยการไม่นอน ในกาลเช้าพรรษาไม่นอนตลอดพรรษาเลยในเวลากลางคืน แต่ในเวลากลางวันนอนมั้งนะ



แต่เราก็ตั้งสัจจะไว้ เรานั่งภาวนาในเวลากลางวันนี่ เราก็แบ่งนั่งหลับนิดหน่อยพอให้มีเรี่ยวแรง แต่ก่อนนั่งสมาธิต้องเดินจงกรมก่อน แล้วค่อยมานั่งสมาธิ ทำอย่างนี้นั่นละ ๓ วัน เพื่อถวายพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์ และเพื่อเป็นอุบายในการภาวนา ด้วยการตั้งสัจจะว่า

“ข้าพเจ้าจะถือเนสัชชิตลอดทั้งพรรษา ในเวลาคำคืนไม่นอน ด้วยพุทธานุภาพ ัมมานุภาพ สังฆานุภาพ ถ้าแม้ว่าข้าพเจ้าไม่ทำตามสัจจะอันนั้น

๑. ขอให้ฟ้าผ่าตาย

๒. ขอให้แผ่นดินสูบตาย

๓. ขอให้ไฟไหม้ตาย

๔. ขอให้น้ำท่วมตาย

พุทธานุภาพ ัมมานุภาพ สังฆานุภาพ ถ้าทำอย่างนั้นไม่ได้...เอ้า!...ให้สิ่งนั้นมันเกิดขึ้นมาเลย”

ตัวสัจจะนี้แหละ ถือเป็นตัวสำคัญเลยนะ ผ่านก็ผ่าน ถ้าไม่ผ่านก็แสดงว่าวาสนาเรามีเพียงแค่นั้น ก็เป็นเครื่องแสดงเครื่องวัดจิตใจของคนนั้นๆ ได้เหมือนกันว่า แคไหนประมาณใด ถ้าตั้งสัจจะแล้วประพฤติได้ตามนั้นก็ถือว่าเยี่ยม เพราะสัจจะแบบนี้มิใช่ทำได้ง่าย ๆ โดยส่วนมากแล้วจะล้มเหลวแบบไม่เป็นท่ากันทั้งนั้น เท่าที่สังเกตเวลาตั้งสัจจะก็สวຍหรืออยู่หยุก แต่เวลาเอาเข้าจริงล้มแบบไม่เป็นท่า

๗ วันแรกที่เราเริ่มปฏิบัติด้วยการไม่นอน มันก็แยเหมือนกัน เพราะตั้งแต่เกิดมานอนตลอดจนเป็นนิสัย แต่อยู่มาวันหนึ่งมาหยุดนอนเอาดื้อๆ ร่างกายก็แย ทำท่าหงุดหงิด จนถึงกับอุทานในใจว่า “ว้า!...ไม่ไหว...ไม่ไหว...ไม่ไหวแล้วโว้ย” แต่ก็ยังดีที่เราจะทำสมาธิก็ได้เข้าไปตั้งสัจจะบังคับเอาไว้ เพราะความเป็นผู้ที่รักษาสัจจะ สัจจะนั้นจึงเป็นเหมือนโซ่ตรวนคอยรัดกายจิตของเราเอาไว้ “ตายเป็นตาย แต่จะให้สัจจะที่ตั้งไว้ขาดไม่ได้ ไม่ยอม ในร่างกายนี้จะอะไรจะเสียผุพังไปก็ตามแต่จะให้สัจจะเสียไปไม่ได้ เพราะแม้สัจจะที่เราให้ไว้กับตัวเรา เรายังรักษามันไม่ได้ แล้วเราจะหวังพบพระธรรมอันประเสริฐซึ่งอยู่เหนือสัจจะ แล้วเราจะพบพานธรรมนั้นได้อย่างไรกัน” เมื่อคิดอย่างนี้ใจมันก็ทำหายกิเลสและธรรมที่มีอยู่ในกายและใจนั้น สัตยาริษฐานนี้จึงเป็นทางเดินไปสู่มรรคผลแบบทำหายได้อย่างดียิ่ง

## ภิกษุหนุ่มมุ้งมัน

เราเป็นหนุ่มเนี้ย... จนที่สุดนะ ดื้อด้วย แล้วฐานะทางบ้านก็มีอันจะกินด้วย แก่นที่สุด ออกบวชใคร ๆ เขาก็ว่า แทกพรรษาแน่นนอน แต่ว่าปฏิบัติแล้วมันเอาเต็มที่ไม่ค่อยได้นอนในพรรษา ๓ เดือนไม่ได้นอนเลย กลางวันนิดหน่อยคือหมายความว่า กลางคืนไม่นอนสู่เต็มที่แล้ว ๔-๕ วัน เวลารับบาตรช่วง วันไหนช่วงเต็มทีก็ไปพึ่งเสานิด พอรู้สึกตัว เอาแล้ว เพราะสัญญาอธิษฐานไว้ว่าไม่นอนสู่เต็มทีเลย ไม่งั้นไม่ได้หรอก ต้องออกมาเป็นชี้เข้าโลกเขาแล้ว





บางทีถ้าเราตั้งสัจจะแล้ว มันก็ไม่ออกเหมือนกัน ยอมให้ยุ่งกัด บางทีสมาธิ  
เนี่ย ถ้าเราเข้าถูกจังหวะ อากาศเหมือนไม่มี มีอยู่แต่ใจเพียงเท่านั้น ไม่เกี่ยว  
เกาะกับสิ่งใด ดับสนิทเต็มที่ กายนี้ไม่รู้เลย รู้แต่ใจตัวนั้นมันหมดความรู้สึก แต่  
รู้ในตัวมีอะไรบ้าง แต่ว่าถ้าถึงเต็มที่ก็ขนาดนั้นแล้วไม่รู้ ยุ่งไม่มี ไม่มีความรู้สึก  
หมด หมดความรู้สึก แต่เป็นยากนะแบบนี้

“...บางทีเราตอนเป็นหนุ่ม ๆ บวชใหม่ ๆ ก็คิดอยากจะสึก พวกบวชเป็นชี  
สาว ๆ ก็อยากจะสึก หรือพวกแก่ ๆ ก็อยากจะสึก เพราะกิเลสมันเป็นอย่างนั้น

สึกไปก็เหมือนเท่ากับลงไปในน้ำทะเล อันมหาสมุทรกว้างขวางใหญ่หนัก ชีวิต  
ไม่มีความหมาย ตัวลงไปอยู่ในทะเล เป็นเหยื่อเต่าเหยื่อปลาเท่านั้นเอง ตายไป  
อย่างนั้นไม่ได้อันใดเลย เหมือนเราตกลงไปในทะเล ถ้าไม่มีเรือมารับแล้วก็ต้องตาย  
ชีวิตจมอยู่กับลูกกับเมียกับข้าวของเงินทองเพื่อหามาเลี้ยงกันทั้งวันทั้งคืนอยู่อย่างนั้น  
ไม่มีเวลาหยุดหย่อน ไม่มีเวลาได้พักผ่อนกำลังจิตใจของเราเลย นี่... แสนที่จะทุกข์ทน

...พระพุทธรูปทรงตรัสแล้วถูกต้องหมดทุกอย่าง พระองค์ตรัสว่า

“โศตรวนใด ๆ ก็ไม่สามารถรังรัดมัดผูกจิตใจเราได้ยิ่งกว่า บ่วงคือ บุตร ภรรยา  
สามี ทรัพย์สมบัติ โขอันนี้แก้ได้ยาก ถอดถอนได้ยาก มันชักนำพาเราให้จม  
อยู่และกองอยู่ใต้ทะเลคือกิเลสและตัณหาจนจะหาทางออกไม่ได้พระองค์จึงตรัสว่า

**เราเป็นเหยื่อของโลก ถูกกระแสโลกพัดผันไปต่าง ๆ นานา ในที่สุดก็ไม่ได้อะไรในทางที่ดี แต่มันกลับได้อะไรในทางที่ชั่วเสียหาย”**

นี่...พวกเราชำนาญแต่ตำราทางโลก แต่ตำราทางธรรมมันไม่ชำนาญ ใจมันไม่ยอมมกระทำให้มันขี้เกียจ ใจมันดื้อด้านใจมันไม่ยอมทำ อยากคุย อยากสนุก อยากрэเริง เข้าวัดวายังเอาวิทยุมาเปิด สนุกสนานเฮฮาอยู่ตลอดเวลา ระวัง.....ระวังหน่อย...อี.....

**เราเข้ามาเพื่อจะปลดเปลื้องสิ่งที่рэเริง สิ่งที่เกิดเพลิดเพลินของใจของเรา ไม่ให้สิ่งใดเข้ามาเกาะมากวน ต้องขจัดไปทุกเวลาว่าอย่างนั้นเถอะ นี่ความรู้เช่นนี้ต้องกำจัดให้หมด จนให้ใจนั้นไม่มีอันใด...นั่น... จึงเรียกว่า พระ ...ก็เป็นพระแท้ โยม...ก็เป็นโยมแท้**

เพราะฉะนั้นการทำใจ เมื่อมีความจริงที่ใด จะโยงเชือกขนาดไหน ขอให้ใจจริง ๆ สู้จริง ๆ แล้วนั่งให้จริง ยืน เดิน นั่ง นอน ๔ อริยาบถนี้ทำได้อยู่ตลอดเวลาต้องสำเร็จ บุคคลผู้นั้นหนีไม่พ้นแต่ใครจะไปรู้เรื่องของบุคคลนั้นๆ ว่าสำเร็จ หรือไม่สำเร็จ มันอยู่ที่หัวใจของเขาเอง เมื่อเราพยายามมากเข้าๆ พระพุทธเจ้าทรงกล่าวว่า “พาวิต พหุลีโกโต” เพียรมากๆ ทำมากๆ ทำบ่อยๆ ทำอยู่อย่างนั้น ก็เป็นไปเพื่อความดับสนิท เป็นไปเพื่อความรู้แจ้ง นี่ก็เป็นอย่างนั้น ไม่มีอย่างอื่นแล้ว ถ้าวางว่าทำอย่างนั้นจนสุดความสามารถแล้วไม่สำเร็จ ก็ไม่รู้ว่าะยังงั้”





## พรรษาที่ ๓ (พ.ศ. ๒๔๘๒)

### ธรรมะแข่งขัน

สมัยนั้นวัดป่าคลองกึ่งกับวัดทรายงาม แข่งกันสร้างวัดด้วยการภาวนา พระวัดป่าคลองกึ่งพากันอดข้าวเพื่อภาวนาสมาธิ ส่วนวัดทรายงามพระพากันไม่นอน ทำสมาธิภาวนากันทั้งคืน ทั้งสองวัดครูบาอาจารย์พยายามสอนให้เราเร่งทางจิต

หลวงตาหลาย เป็นพระวัดป่าคลองกึ่งอดข้าวเกือบตาย...ซี่ไม่ออก...ตดไม่ได้... ทรมานสังขารนาดู!!! ต้องมาให้หมอสวน เพราะแกอดข้าวเป็นเดือนๆ ท่านพ่อก็ เหมือนกันอดข้าวที่หนึ่งๆ เป็นเดือน

ตอนนั้นเราก็อดนอน ไม่นอนกลางคืน จิตสงบดี ปัญญาก็อ่องไว ปัญญานี้เป็นปัญญาทางธรรม ตอนนั้นเราภาวนาดีแล้ว ภาวนาเป็นแล้ว ได้หลักใจแล้ว เรียกได้ว่าได้ธรรมสมบัติภายในแล้ว ไม่ได้เล่าให้ใครฟัง แม้แต่ท่านอาจารย์กงมาเราก็ ไม่ได้เล่า คนอื่นเขาก็ไม่ทราบ เพราะคนโดยส่วนมากที่หนองบัวเขาเห็นว่าเราเป็น พระดีอ ถึงพูดให้ฟังก็คงไม่มีใครเชื่อเรา สาเหตุที่ท่านอาจารย์กงมา และญาติโยม ไม่เชื่อว่าเราภาวนาเป็นนั้น เพราะว่าก่อนบวชเรามั่นทั้งดื้อ ทั้งซุกซน ใครเขาจะไปเชื่อ แม้เราเองแต่ก่อนเราก็ไม่เคยเชื่อว่าตัวเองจะมาบวชและอยู่เป็นพระได้นานขนาดนี้



สมเด็จพระสังฆราชเจ้า  
กรมหลวงวชิรญาณวงศ์  
(ขึ้น สัจจิตได้)



เมื่อพระทั้งสองวัดอดอาหาร อดนอน ปฏิบัติเอาเป็นเอาตาย ถวายชีวิตแด่พระศาสนา พระที่ไม่ปฏิบัติ ทำไม่ได้ก็ว่า เป็นการปฏิบัติอัตตกลิณณโยค ทำตนให้ลำบากเปล่า เคร่งเกินไปเดี๋ยวก็ขาด ไม่เดินตามทางสายกลาง จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชเจ้า (ชื่น) พระองค์ท่านจึงเสด็จมาที่วัดทรายงามเพื่อมาพิสูจน์ความจริงในขณะที่ท่านมาพักวัดทรายงามนั้นเราก็เป็นคนจัดอาสนะดูแลเรื่องเครื่องใช้ต่างๆ ของท่าน จึงคุ้นกับท่าน และพระองค์ท่านก็คุ้นกับโยมแม่

พระองค์เสด็จไปเอง เพื่อไปตรวจสอบเรื่องพระที่อดข้าวและอดนอนว่าทำกันอย่างไร? เหมาะสมกับพระธรรมวินัย และมีชฌิมาปฏิบัติท่านเป็นทางสายกลางหรือไม่?

เมื่อพระองค์เสด็จมาคราวนั้น ทางโยมของเรา (โยมพ่อ-แม่) จึงคุ้นเคยกับท่านเป็นอย่างดี เพราะทุก ๆ ปีโยมที่บ้านได้เอาทุเรียนไปถวายท่านที่วัดบวรฯ เป็นประจำ

### การสืบสวนของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า (ชื่น)

การสืบสวนของสมเด็จพระสังฆราชเจ้าพระองค์นี้สุขุมมาก กล่าวคือ พระองค์ไม่ทรงพระกรรณเบา ขณะที่พระองค์มาพักอยู่ที่วัดทรายงาม พระองค์ทรงกระทำวัตรปฏิบัติอย่างปกติธรรมดาของหมู่คณะ คือ จันหนเดียวเหมือนกับพระอาจารย์กงมา แม้พระอาจารย์กงมาจะให้บรรดาญาติโยมนำภัตตาหารเพลมาถวาย พระองค์ก็ไม่ฉัน พระองค์ตรัสว่า “เราอยู่ที่ไหน ก็ต้องทำตามระเบียบเขาที่นั่น”

อยู่ต่อมาวันหนึ่ง สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรงชวนพระอาจารย์กงมาไปรุดงค์ด้วยกัน ไม่ให้ใครไปด้วย ไปเพียง ๒ องค์เท่านั้น พระองค์ทรงแบกกลดสะพายบาตรเอง แม้พระอาจารย์กงมาจะขอช่วยเท่าใด พระองค์ก็ไม่ยอม พระองค์ตรัสว่า “เธอเคยไปทางใด เธอจงพาเราไปทางนั้น”

พระอาจารย์กงมา ได้พาสมเด็จพระสังฆราชเจ้าออกเดินรุดงค์ไปในสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ท่านเคยออกเดินรุดงค์มาแล้ว เวลาผ่านไปหนึ่งอาทิตย์เศษ ไม่ว่าท่านจะพักปักกลด ณ ที่แห่งใด ก็จะมีประชาชนที่สนใจในธรรมะปฏิบัติ มาเฝ้าห้อมล้อมเพื่อฟังธรรมะและประพฤติปฏิบัติกรรมฐานกับพระอาจารย์กงมาในที่ทุก ๆ แห่ง

จนสมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรงห้ามพระอาจารย์กงมาในใจความตอนหนึ่งว่า “กงมา...อย่าเรียกเราให้ใครได้ยิน ว่าเป็นสมเด็จพระสังฆราชเลย อย่าบอกใครเป็นอันขาด เวลาพูดหรือแสดงออกให้เหมือนกับเป็นพระธรรมดาด้วยกัน”

วันหนึ่ง ท่านได้เดินรุดงค์ไปพักปักกลดที่บริเวณเชิงเขาสระบาป พอดีเกิดฝนตกลมแรง กลดที่นำมาไม่สามารถป้องกันลมฝนได้ เพราะพายุลมฝนรุนแรงเหลือเกิน

การปักกลดนั้น เป็นไปตามกฎกติกาของพระอยู่ป่าทั่ว ๆ ไป คือต้องพักอยู่ห่างกันพอสมควร สมเด็จฯ ท่านทรงเปี่ยมปอนหมด พระองค์ต้องทรงนั่งตากฝนอยู่เช่นนั้น ส่วนพระอาจารย์กงมาท่านก็นั่งตากฝนเช่นเดียวกัน แต่บริวารไม่เปียกเพราะรู้วิธีปฏิบัติ



ฝนหยุดแล้ว ท่านก็ได้ครองจีวรไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้า พระองค์ตรัสว่า

“ทำไมคุณไม่เปียกล่ะ เราเปียกหมดเลย”

“ก็กระผมมีคาถาดี ขอรับพระคุณท่าน” พระอาจารย์กงมากราบทูล พระองค์จึงตรัสว่า

“เราจะต้องเรียนคาถานี้ให้จงได้”

ภายหลังกลับจากการเดินธุดงค์ กลับมาถึงวัดทรายงามเรียบร้อยแล้ว ขณะที่สามเณรเข้าไปนมัสการปฏิบัติปัดกวาดกุฏิที่ประทับ พอดีพระองค์ทรงนึกขึ้นได้ จึงตรัสถามสามเณรว่า

“เณร...ขอถามหน่อย คาถากันฝนว่าอย่างไร เธอรู้บ้างไหม?”

“พอรู้บ้างฝ่าบาท”

“เออ...ว่าไปให้เราฟังที เราจะได้จำเอา”

“เมื่อเวลาฝนตก ต้องเก็บของทั้งหมดลงใส่ในบาตร ซึ่งพระธุดงค์กระทำเช่นนั้นทุกองค์ อันมีจีวร สังฆาฏิ เป็นต้น แล้วใช้ฝ่าบาตรปิดให้สนิท”

พระองค์ทรงอุทานว่า “อ้อ... ไม่บอกกัน ที่แท้จริงมันเป็นอย่างนี้เอง นึกว่าจะเป็นคาถาอะไร” พระองค์ตรัสเสร็จก็ทรงพระสรวล แล้วก็ทรงตรัสต่อไปว่า “การธุดงค์ของท่านกงมาและพระปฏิบัติกรรมฐานนี้ ได้ประโยชน์เหลือหลาย อย่างนี้ธุดงค์ให้มาก ๆ จะทำให้ศาสนาเจริญรุ่งเรือง”

นี่เป็นลักษณะของผู้นำและนี่คือการสอบสวนหาข้อเท็จจริงของพระประมุขสงฆ์ในสมัยนั้น ซึ่งพระองค์ก็ได้ทรงประสบความจริง ทั้งยังให้ความยุติธรรมอย่างยอดเยี่ยมแก่ผู้ที่ถูกกล่าวหา นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา พระองค์ทรงให้ความคุ้มครองและสรรเสริญพระอาจารย์กงมาเสมอ ๆ

## บวชทำไม?

การบวช การปฏิบัติ เรามุ่งมาประพฤติปฏิบัติธรรมะ หรือมุ่งมาเพื่อประโยชน์อันใด คิดอย่างนี้ ในชีวิตนักบวชทุก ๆ คน ไม่ว่าบวชชี แม่ขาว หรือบวชพราหมณ์ บวชพระก็ดี บวชมาเพื่ออะไร?

ที่ต้องถามตนเองอย่างนี้ อย่างว่าชู้ อย่างน้อยว่าดู วิธีการอย่างนี้เพื่อให้เราระลึกถึงตัวเรา ต้องคิดอย่างนี้ว่า เราบวชมาเพื่ออะไร?

“ชีวิตนี้บวชมาเพื่อกินข้าวชาวบ้านหรือ? หรือบวชมาเพื่อขอเขากิน บวชมาเพื่อหวังรวยหรือ?” นี่ต้องคิดสอนตนเองอย่างนี้



สมเด็จพระสังฆราชเจ้า  
(ขึ้น สุจิตโต)

ถ้าเราบวชมาเพื่ออย่างนั้น ชีวิตในโลกมันครองด้วยความสบาย ไม่ใช้การมาล่อลวงชาวบ้านกินแบบนี้ เพราะฉะนั้น นักบวชจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องแสวงหาธรรมะมาเป็นเครื่องประดับใจตน

พระพุทธเจ้าท่านสอนศีล สมาธิ ปัญญา สอนไว้เพื่ออะไร? เพื่อใคร? สอนไว้เพื่อเราผู้เป็นนักบวช ให้ได้นำมาประพฤติ เพื่อขัดเกลากิเลสตัวกิฐฐิมานะของหัวใจ ที่แสนจะหมกมุ่น เพื่อการชำระกิเลสเป็นต้นนี้ให้หมดสิ้นไป

เราต้องถามเราว่า เป็นพระ เป็นเณร เป็นชี เป็นแม่ขาว เราบวชมาเพื่ออะไร? เราต้องคิดฝึกดูตัวเรา ที่เรียกว่าฝึกตน เราต้องสำรวจตัวเราอยู่เสมอว่า เราบวชเข้ามาเพื่ออะไร? หรือจะบวชเข้ามาเพื่อสบาย เพราะอยู่ในโลกก็สบายเหมือนกัน มีลูกมีเมียมีผ้าอยู่อย่างอิสระเสรี ไม่อยู่ในอำนาจผู้ใด แต่ถ้าเราเป็นนักบวชแล้ว เราต้องมีขอบเขตเหตุผล

การบวชเข้ามาแล้ว ไม่มีใครมาตามบังคับใคร พระพุทธองค์เองก็ไม่ทรงบังคับใคร เธอจะปฏิบัติก็ได้ ไม่ปฏิบัติก็ได้ อยู่อย่างสบายก็ได้ แต่ที่นี้เมื่อเราย้อนเอาธรรมอันลึกซึ้งมาขบคิด ทำให้เกิดสลดจิตว่า **“ชีวิตเราไม่ตายหรือ?”** สิ่งนี้เราก็ต้องค้นหาเหตุผล มรรคผลมันอยู่ที่ไหน ทำไมพระพุทธเจ้าถึงทรงแสดง อย่างในอนัตตลักขณสูตร แสดงถึงรูปไม่เที่ยง รูปเป็นทุกข์ รูปในที่ใกล้ที่ไกล รูป ในอดีต อนาคต ล้วนแต่แปรปรวนยกย้ายต่างๆ นานา ประการต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น ทรงแสดงเพื่อใคร? อย่างพระสวดมนต์ทุกๆ วันนี่ สวดเพื่อศพหรือ? เพื่อหวังเงินหรือ? นั่นการแสดงธรรมก็เพื่อต้องการให้คนเป็นฟัง ต้องเข้าใจอย่างนั้น ต้องมีอุปนโยโกน้อมเข้ามาสู่ตัวเรา นี่ละธรรมะ สำหรับ





ผู้มีใจอันเป็นปกติแล้ว ได้ยินสิ่งใดมากระทบอย่างนี้มันก็มีอุปนิสัยโก น้อมเข้ามา  
สอนตัวเรา ตำหนิตัวเรา

**ใจเจ้าเอ๋ย...เจ้าอย่าเพลิดเพลिन อย่าสนุกสนานรำเรง เจ้าจงมาพิจารณาหาเหตุ  
ผลในสิ่งอันที่เกิดขึ้นมาอย่างนี้**

นี่แหละ เป็นทางที่จะกำจัดภัยของใจ ที่มันเดือดร้อนวุ่นวายให้เบาบางลงไป  
ยิ่งถ้ามองให้ลึกซึ่งลงไปในเรื่องที่รำเรงสนุกสนานอย่างนั้น ที่โลกทั้งหลายเขาพากัน  
เข้าใจว่าเป็นสุข เป็นสิ่งที่สนุกสนานรำเรง ถ้าเรามาพูดถึงความลึกซึ่งแห่งพระธรรม  
คำสอนของพระพุทธองค์ ที่ทรงยกขึ้นมาเป็นหลักธรรม ยิ่งแสดงให้เห็นอย่าง  
เด่นชัดว่า สิ่งเหล่านั้นเต็มไปด้วยไฟ คือจิตอันประกอบด้วยความเพลิดเพลिनยิ่ง  
อันเจือด้วยอำนาจราคะ นั้น...นั่น...แหละคือไฟกองใหญ่เผาใจเรา ให้เกิดความ  
ร้อนรุ่มกระวนกระวาย ทำให้ใจไม่เกิดความสงบ

การฟังเทศน์ฟังธรรม สวดมนต์ทำวัตรนี้ เพื่อต้องการเอาธรรมะนั้น มา  
ใคร่ครวญพิจารณาให้ใจที่มันดิ้นรนกระวนกระวายสร้างชาลงไป

อย่างที่เราศึกษา นักธรรมตรี โท เอก ศึกษาหาเปรียญ ๙ ประโยค ๑๐  
ประโยค ตั้งอะไรนัก ตั้งร้อยแปดพันประการ ก็เพื่อต้องการที่จะรู้จุดที่พระพุทธเจ้า  
ทรงสั่งสอน ที่ทรงแสดงว่าชำระใจของตน ให้บริสุทธิ์หมดจด นั้นเป็นยอดศาสนา  
เป็นยอดคำสอนของพระพุทธเจ้า

แต่วิธีที่จะชำระใจให้บริสุทธิ์ ทำไม? มันถึงไม่บริสุทธิ์สักที ถ้าเป็นอย่างนี้เรา  
ก็ต้องคิดหาวิธี ที่พูดอย่างนี้อ่าหาว่าขู่เข็ญ **ฟังไม่ได้ออกไปเลย ใครฟังไม่ได้ออกไป  
เลย** หลวงตาเจื้อยอยากเอาอย่างนี้หน่อย การเทศน์ต้องการให้เป็นคติ บุคคล  
ผู้ฟังนั้นจะได้นำไปพิจารณา เมื่อเห็นว่าสิ่งนี้เป็นประโยชน์กับตน ก็จะได้เอา  
ไปปฏิบัติ จะให้เทศน์เพื่อโก้ๆ เพื่อหวังลาภ เพื่อหวังสรรเสริญอย่างนั้น จะเทศน์  
กันไปทำไม? เพราะฉะนั้นเวลาเทศน์ใจมันจึงไม่ตั้งดูดีให้อยากเทศน์ เพราะใจ  
คนฟังมันไม่ใส่ใจในธรรมะ

ถ้าเรามาเห็นว่าการใส่ใจในการปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ เราไม่หักไม่ฟาดมันลง  
ไปแล้ว มีแต่มันจะหมักหมม เผาหัวตัวเองอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งตายเปล่า  
แบบนี้ใครทนได้ก็ทนไป เราไม่ทน เราจะเผากิเลส ไม่ให้กิเลสมันมาเผาเรา

เปรียบเหมือนขวากหนามที่ดำอยู่ในดินเรา เข็มมีเต็มไปหมด แต่ไม่รู้จัก  
หยิบเอาเข็มนั้นมาใช้ เข็มนั้นก็ไม่ได้เกิดประโยชน์ ดินนั้นก็ไม่สามารถจะเอา  
หนามนั้นออกได้

กุฏิท่านพ่อลี ที่วัดทรายงาม



ธรรมะมีอยู่ทั่วไป แต่เมื่อบุคคลใดมีปัญหา มีสติมาระลึกบทใดบทหนึ่ง มากำกับอยู่ในหัวใจ เราอย่างนั้นแล้ว ตั้งอกตั้งใจบำเพ็ญอยู่อย่างนั้น จนกระทั่งใจนั้นเกิดความสงบแล้ว ก็เหมือน หนามที่ทิ่มแทงออกไปจากดิน รู้จักหยิบเข็ม จะตื้นลึกขนาดไหนก็เอาเข็มมาบ่งเข้า ไอ้หนามนั้น มันก็ออกไปจากเท้าของเรา เราก็ได้รับความสบาย ไม่เสียว ไม่เจ็บ ไม่ปวดอีกเหมือนเดิม ใจที่ถูกธรรมะของพระพุทธเจ้าเข้าไปข่มเข้า ใจนั้นก็สงบเยือกเย็นในขณะนั้น

การปฏิบัติ หัวใจก็ต้องมีความเข้มแข็ง ความอดุสาหะ ความพยายาม ความพากเพียรอย่างนี้ เหมือนไฟที่มันไหม้ติดอยู่กับศีรษะของเราอย่างนี้ เพราะหัวใจอันนั้นไม่เห็นภัย ไม่เห็นสิ่งที่เป็น ทุกข์เดือดร้อน เหมือนอย่างไฟที่ติดอยู่ในหัวเราอย่างนั้นเหมือนกัน บางคนก็ทนอยู่อย่างนั้น ไม่รู้จักวิธีแก้ไขดับไฟปล่อยให้มันไหม้อยู่ในหัวเรา ก็มีแต่วันที่จะตายจมลงไปอยู่ตลอดเวลาอย่างนี้ เพราะเราไม่มีอุบายที่จะแก้ไข อันนี้เป็นสิ่งที่ยาก การแก้หัวใจที่ไม่สงบ ก็ต้องใช้ความพยายาม แก้ไขดัดแปลงให้มาก ๆ ไม่ใช่จะนั่งเพ่งดูจำเพาะหัวใจอันนั้น อันเดียวอย่างนั้น

การเพ่งอย่างนั้น ก็ใช้ได้เหมือนกันสำหรับผู้ที่มีกำลัง ถ้าผู้ไม่มีกำลังแล้ว นิเวศธรรมก็เข้ามา



ทับ หรือเรียกว่าอารมณ์ทั้งหลายเข้ามาชิงความดีของเราที่จะตั้งอยู่ไม่ได้ มันคอยให้ส่ายออกไป โน้มน้าวหาอารมณ์เข้ามาป้อนใจอยู่ตลอดเวลา สมาธิก็ไม่สามารถจะตั้งได้ เพราะฉะนั้นการปฏิบัติก็ต้องดูเล่ห์ ดูเหลี่ยมดูใจของเรา ใครจะพูดขนาดไหนมันก็ไม่เท่าใจเรา เราต้องดูเราเอง ดูที่หัวใจลงไป ในขณะที่บำเพ็ญอย่างนั้นใจมันไม่สงบ เพราะใจไปคิดวุ่นวายสิ่งใดอย่างนี้ เราต้องหาวิธีแก้ไข ก็เคยพูดให้ฟังอยู่บ่อยๆแล้วว่า ต้องใช้การบริการเหมือนอย่างคนเราที่ตกไปในกลางทะเล ไม่มีเรือไม่มีแพ ไม่มีสิ่งใดที่จะเป็นพาหนะก็จำเป็นต้องหา มีหู มีตา มีอันใดที่จำเป็นต้องใช้ก็ต้องพยายามหาสิ่งนั้นเพื่อป้องกันชีวิตนี้ ถ้าจะเปรียบเทียบกับต้องเป็นอย่างนั้น มีท่อนไม้ ท่อนต้นกล้วย หรือวัตถุอย่างใด ๆ มีไม้ไผ่ เป็นต้น ที่จะสามารถเกาะยังชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย ไม่ถึงแก่กาลตายจมลงไปในทะเล

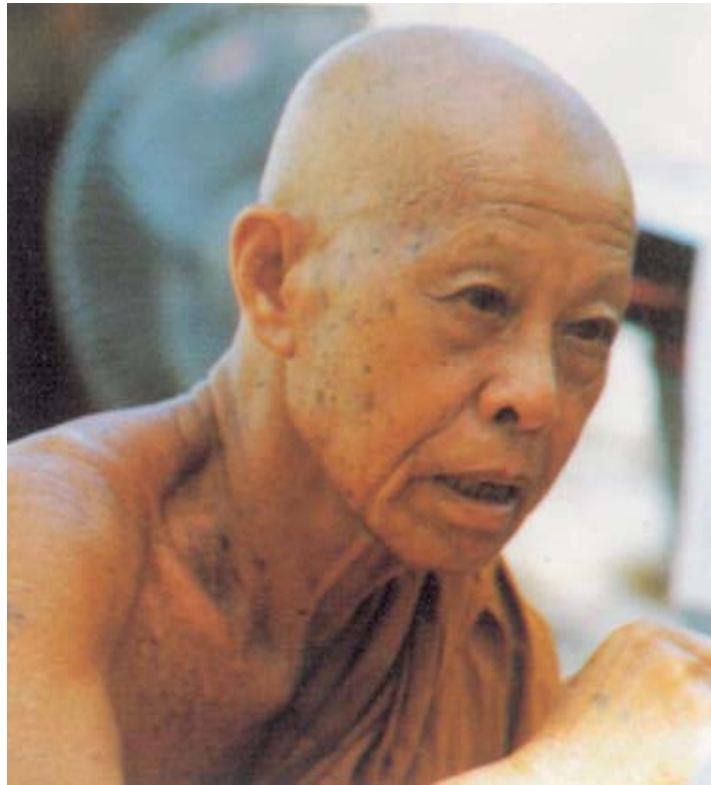
เหมือนกันกับเราภาวนา ถ้าใจมันไม่สงบ ใจมันก็วอกแวกอยู่ตลอดเวลา ใจไม่สงบ หรืออย่างเกิดความวุ่นเหวหวอนอน หรือเกิดความขี้เกียจขี้คร้าน เกียจคร้านจนไม่อยากจะคิด นี่มันเป็นอุปสรรคสำหรับการภาวนาทั้งนั้น อุปสรรคสำหรับการปฏิบัติของหัวใจ หัวใจผู้ปฏิบัติก็ต้องเข้มแข็งต่อสู้ กำจัดสิ่งเหล่านี้ให้มันออกไปจากหัวใจเรา เมื่อกำจัดออกไปได้ อย่างนั้นก็เหมือนเรามีกำลังลอยอยู่ในทะเลนั่นแหละ เจาะท่อนไม้ที่ได้อาศัยไปถึงฝั่งได้ก็ไม่ถึงแก่ความตาย อุปมาอุปไมยก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน ใจที่พะว้าพะวงมีนิวรณ์ธรรมเข้ามาครอบงำใจเราอยู่ตลอดเวลา ไม่เพียงถึงนาทีสองนาทิต่างนี้ มันก็ชิงเอาไปหมด ไม่ได้ความดีเกิดขึ้นกับใจเรา

เพราะฉะนั้นท่อนไม้ซุงอันใด ที่เราเกาะชีวิตไปนั้นอันยังชีวิตเราไม่ให้นตาย ก็เหมือนกับที่เราอาศัย พุทโธ ธัมโม สังโฆ อันใดอันหนึ่ง หรือความตาย ความไม่เที่ยง ความเจ็บความป่วยอันใด ๆ ท่อง อรหัง พุทโธ อิติปิโส ภควา บทใด บทหนึ่ง หยั่งลงไปให้ถึงหัวใจอยู่อย่างนั้น แล้วให้ทอดแนนอนอยู่อย่างนั้น ไม่ให้ใจพะวักพะวงไปที่ใดอย่างนี้ นี่เรียกว่าเป็นอุบาย เป็นที่จะประคับประคองใจของเรานั้น ไม่ให้เข้าไปแส่ส่ายหาอารมณ์เข้ามาป้อนใจ

เมื่อภาวะของใจจดจ่ออยู่อย่างนั้นแล้ว ใจนั้นมันก็จะเกิดความสงบ คือเมื่อก่อนจะสงบมันก็ต้องกำจัดนิวรณ์ตัวนั้นเองออกไป เมื่อนิวรณ์มันออกไป เมื่อเราเพียรพยายามว่าอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา ใจนั้นก็จดจ่อกับการบริการอยู่อย่างนั้นตลอดต่อเนื่องกันไป ใจนั้นก็เริ่มสบาย นิวรณ์ไม่ค่อยมีมาหรือมีมาก็ห่าง ถ้าเห็นว่าย่างห่างอยู่ เราก็ต้องอย่าเพิ่งทิ้งการบริการตัวนั้น

กามฉันท์ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ ราคะ โทสะ โมหะ มันฝัง





อยู่ในหัวใจ เป็นเหมือนหนามมาแทงอยู่ในอกอย่างนี้ มันเจ็บแสบอยู่ทุกวัน เราไม่พยายามถอดมันแล้ว มันก็เป็นไต เป็นหนองแล้วก็เน่าเหม็น ผลที่สุดก็ตาย ใจเราเป็นอย่างไรมันจึงไม่สงบ เราก็จำเป็นต้องพยายามเอามันให้เกิดความสงบจนได้ อย่าให้เสียที่ที่เราเป็นนักปฏิบัติ ต้องมีความเข้มแข็งสำหรับใจ บางคนกายก็ไม่เข้มแข็ง ใจก็ไม่เข้มแข็งไปใหญ่ บางคนกายไม่ให้แต่ใจเข้มแข็งอย่างนี้

เพราะฉะนั้นต้องอุทิศสำหรับ อัมมธรรมของพระพุทธเจ้า ยกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง บำเพ็ญจนได้เป็นสัพพัญญู ก็ต้องเอาอยู่ ๖ ปีอย่างนี้เป็นต้น ต้องใช้ความพยายาม อดข้าวอดปลา ทำสารพัดสาระเพทุกอย่าง ทำจนเกือบล้มเกือบตายก็ยังไม่ได้อำเร็จมรรคผลธรรมวิเศษ นี่เป็นอย่างนั้น จนกระทั่งมาได้ปีที่ ๖ นี้ มาเห็นปฏิปทาทางเดินถึงอานาปานสติ เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาพิจารณา จึงได้รู้ความจริงเกิดขึ้นเป็นอย่างนั้น ในการปฏิบัติของเราเหมือนกัน อันใดที่จะแก้ไขให้มันขาดจากนิวรณ์แล้ว ใจนั้นจะได้เป็นสมาธิ นั่นแหละเป็นอุบายสำคัญที่มันจะแก้ไขเราได้ ใจอย่างนั้น จึงเรียกว่า **ใจอาตปปี** คือใจที่สามารถแผดเผากิเลสลงได้

### ชีวิตนี้เหมือนลิเก

พวกเราทุกคนที่มุ่งเข้าหาความสงบ การทำความสงบนี้เป็นสิ่งสำคัญในบรรดาโลกทั้งหลาย ถ้าเราสังเกตดูอย่างลิเกที่เล่นอยู่อย่างนี้ เอาเสียงหาเงินมาเลี้ยงชีพของตัว ตะเบ็งอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน หลากๆ คื่น หลากๆ วัน อย่างนี้เป็นต้น เขามีอุตสาหะพยายามพากเพียร พวกเราเป็นผู้ที่สละ



กิจการบ้านเรือนอย่างนั้น มุ่งมาดปรารถนา ที่จะหาความสงบจริงๆ จังๆ นี่ เป็นจุดสำคัญของเรา เขาเล่นลิเกตั้งหลายๆ ชั่วโมง อย่างนี้เป็นต้น ก็ไม่ค่อย จะเหน็ดเหนื่อยเท่าไร เขาก็มีความเหน็ดเหนื่อย ถ้าถึงเวลาที่จะรบกันใน เรื่องอย่างนี้

เพราะฉะนั้นสิ่งนี้เมื่อเรา โอปนโยโก น้อมเข้ามาใส่ตนแล้ว ก็เป็นคติ เครื่องเตือนใจที่จะสอนเรา อย่างเรานั่งกรรมฐานอย่างนี้ มันเกิดเจ็บเกิดปวด เกิดเมื่อยขึ้นมาอย่างนี้ เราก็น้อมสิ่งเหล่านี้ว่า

ลิเกนะเขารำได้ ทั้งฟ้อนรำ ทั้งเต้นรำ ทั้งกระโดดโลดเต้น ต่างๆ นานา ได้เป็นเวลาตั้งหลายๆ ชั่วโมง ทำไมเขาทำได้ เราจะสร้างความดีความงามให้ กับหัวใจของเรา ให้ใจเราเกิดความสงบอย่างนี้ เราจะแพ้ได้อย่างไร นี่เรา ต้องคิดอย่างนั้น เมื่อคิดอย่างนั้นแล้ว มันมีใจอุตสาหะ มีวิริยะ ความ พากเพียรเกิดขึ้น

สิ่งที่เราจะได้รับความแข็งแรงประจักษ์ขึ้นในตัวเอง ก็ต้องอาศัยวิริยะความ พากความเพียรเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเมื่อขาดวิริยะความพากเพียรแล้ว ธรรมะจะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะธรรมะเป็นของจริง บุคคลที่จะเข้าไปรู้ความจริง นั้น อย่างการทำสมาธิ ก็จำเป็นจะต้องปลดปล่อยอารมณ์ที่เป็นอดีต อนาคต

กุฏิสงฆ์วัดทรายงาม



ให้เหลือใจอันเดียวอยู่กับพุทโธ หรือธัมโม สังโฆ บทใดบทหนึ่ง หรือมรณานุสติ อย่างนี้ เป็นต้น แต่ลักษณะใจเช่นนั้นที่ไม่ค่อยเคยฝึกหัด หรือไม่เคยชำนาญ ในการกระทำในขั้นต้น เมื่อการบริกรรมอย่างนั้นใจก็ต้องวอกแวกคิดไปในที่อื่นบ้าง เป็นธรรมดาของใจ เหมือนวัว ควาย ที่เอามาเลี้ยงอยู่ ยังไม่เคยฝึกชำนาญ ก็ต้องดึงเชือกดึงพรวนจนขาดอย่างนี้เป็นธรรมดา เหมือนกับตัวเรา

เพราะฉะนั้น สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยความกล้า ความอาหาญ ความพากความเพียรอย่างนั้น จึงจะได้ประสบพบความจริงจากธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ต้องอาศัยความจริงเกิดขึ้นกับบุคคลนั้น ไม่เห็นแก่ปากท้อง ไม่เห็นแก่หมอน ไม่เห็นแก่เสื้อ นั่งตามสบายตั้งใจภาวนาอย่างจริงจัง อย่างนั้นจึงจะประสบสิ่งอันสูงส่ง

### การภาวนาต้องบริกรรม

ฉะนั้น พวกเราอย่าไปเสียดายบริกรรม ว่าจนให้มันเหนื่อยที่สุด ให้มันนานเท่าไรได้ยิ่งดี ลึกประเดี๋ยวจิตมันก็สงบ มันโหยจากการไม่นึกคิดแล้ว ถ้าเราไม่บริกรรมมันกำลังแข็งตัว มันก็ต้องออกไปสู้กับเราอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นต้องบริกรรม พุทโธๆ โธๆๆๆๆ ว่าให้เร็ว พอมันหมดลมก็เอาอีก โธๆๆๆๆ แต่อย่าให้ดัง เดียวเขาว่าบ้า ให้เบาๆ ในใจ ว่าอยู่อย่างนั้นให้เร็วๆๆ โธๆๆ หยุด โธๆๆ หยุด ถ้าเราโธเข้าโธออก ก็เสร็จฉิบ...หมดชิ หัวใจมันห่าง แล้วมันคิดหมด

### การดูลม

การดูลมหรือที่เรียกว่าอานาปานสตินี้ ต้องเหมือนคนเป็นเศรษฐี ต้องมีทรัพย์สินข้าวของเงินทองกินไม่หมดแล้ว จึงดูลมได้ นั่นบุคคลนั้นเป็นเศรษฐีแล้ว รวยแล้ว ถ้าพูดถึงสมมุติ ต้องเป็นอริยะเจ้าชั้นสูงแล้วเป็นพระชีณาสพ นั้นถึงดูลม ถ้าผู้ไม่เป็นพระชีณาสพไปดูลมไม่ได้ สมาธิยังไม่พอ ปัญญายังไม่พอ ยังไม่สิ้นอาสวะ ตัวนี้ตัวสำคัญมีคนมาถามกันเยอะนะ ถ้าใครไม่เชื่อก็ให้กลับไป คุกกันไม่รู้เรื่อง

มีผู้หญิงมาถาม เราก็นั่งหลับตาคุยด้วย มันเอาตำรามาเปิด ที่หลังมันถามเรื่องรูปฌาน อรูปฌาน เอ๊ะ!... เปิดตำราดูตำรา เลยบอกโยมกลับเถอะ เราไม่เป็น...ไม่เป็นแล้ว ไกลกลับไปเลย

### เกือบเป็นวิปัสสนุ

เราเกือบจะเป็นวิปัสสนุ มันฟุ้งซ่าน เห็นคนพอใจสงบปั๊บ ไปมองดูคน เขามาอยู่ในโลกทำไม มันได้อะไร ใจจะออกไปสอนเขาทำเดี๋ยวนะ ที่หลังไปเปิดตำรา อ้อ! ที่เรียกว่าอุทธัจจกุกกัจะ ความฟุ้งซ่านเกิดขึ้น มันเป็นสมาธิเหมือนกัน แต่มันเป็นวิปัสสนุแล้ว มันเอาไม่อยู่หรอก เอายาก อย่างที่พระอาจารย์กงมาท่านบอก มีเด็กมาอยู่ที่นี้ด้วยเป็นวิปัสสนุ ก็บอกให้เอาไปซังอย่าให้ออกไป





พูด ถ้าคนไปคุยยิ่งไปกันใหญ่ ฟุ้งซ่านตัวลั่น กำลังเป็นวิปัสสนุคนี่ คนแก่มาก ไม่เป็นยิ่งไปคุยละ ฟุ้งตายเลย มีกังสอน (กังชื่อว่าสอน) กำลังภาวนาดี คนแก่อายุ ๘๐ ปี มีพระไปอยู่ด้วยองค์หนึ่งเป็นมหานิกายไปคุยกับแกทุกวัน ยิ่งคุยธรรมะนั้นแหละยิ่งฟุ้งใหญ่ จะเหาะเดินเหินฟ้าอยู่เรื่อย ๆ เราจึงบอกว่า มาหามาคุยกับ กังไม่ได้ละ กังกำลังเป็นวิปัสสนุ จะเสีย แกก็ไม่ฟังเพราะเป็นมหานิกาย ถ้าไม่เป็นมหานิกายจะถูกเตะ เล่นจนกังสอนเสียคนเลย กังท่องทั้งวันว่า “ฉันอยู่ในห้อง ฉันไม่ต้องกลัวใครๆ” สุดท้ายเป็นบ้าเลย ทีหลังต้องล่ามโซ่ไว้

ที่แรกเรานึกว่า “ยันตระ” มันเป็นแบบนี้ เอ! ทำไมยันตระไม่ไปหาหลวงตา บัวนี้ อ้าว! ทีหลังมีคนไปฟังเทศน์ เทศน์เป็นเสียเมื่อไรละ ก็เทศน์แต่ศีล ๕ กลับไปศีล ๕ ก็เทศน์อยู่อย่างนั้น แล้วมันศีล ๕ อยู่ยังไงทั้งวันทั้งคืน ถ้าเทศน์เฉพาะศีล ๕ วันไปวนมาอย่างนี้ ไม่เรียกว่าเป็นวิปัสสนุ วิปัสสนุคือการหลงในองค์วิปัสสนา เทศน์อย่างนี้เรียกว่า โรคจิต โรคประสาท เราก็ถามเขาคนที่ไปหาว่ายันตระมันสอนภาวนายังไง เขาบอกว่า ไม่ได้ไปภาวนาหรอก ไปดูรูปหล่อ “โอโฮโฮ!...ไอ้มนุษย์เรานี้ มันถึงขนาดนั้นเลยรี ว่า “ยันตระรูปหล่อ” เราดูไม่เห็นหล่อทำอะไรเลย ตัวสูงก็ว่ารูปหล่อ... เซอะ!...พวกบ้า”

## เตือนตน

เมื่อทำวัตรสวดมนต์เสร็จ พระอาจารย์กงมาท่านจะเทศน์ธรรมะทุกๆ วัน พวกเราก็เข้าที่นั่งสมาธิ บางคนนั่งภาวนาไม่ได้ ไม่รู้เป็นอะไร เป็นอย่างนั้นจริงๆ พอหนึ่งเดียวเดียวของขึ้น ศาลากระพือหมดเลย ทำไม่ไม่รู้ นั่งไม่ได้ กระโดดขึ้นมาเลย พระอาจารย์กงมาว่า “นั่นๆเอาแล้ว เป็นอีกแล้ว” แปลก!... นั่งสมาธิไม่ได้ มันขึ้น (บางคน)

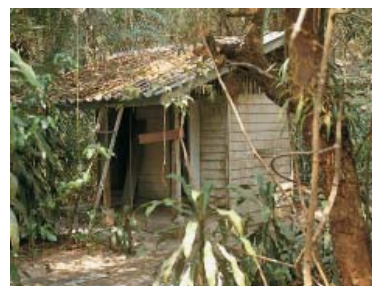
ตอนที่ภาวนาพรรษาที่ ๓ ที่ทรายางามนั้น มีตากังริอายุ ๗๐-๘๐ ปี นั่งภาวนาทั้งคืนยันสว่าง มองดูเหมือนหลับคอตกอยู่อย่างนี้ แต่แกไม่หลับนะ สมาธิเกิด พวกพระเณรสู้แกไม่ได้ เราก็มาคิดว่า

“เอ๊ะ!...ทำไมเราทำไม่ได้อย่างนั้น แกแก่จะตายท่าอยู่แล้วแกยังทำได้ เราเป็นหนุ่มพ่อแท้ๆ ทำไมทำไม่ได้ ไม่ละอายคนแก่บ้างหรือ?”

ตอนแรกเราก็นั่งภาวนาได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ล้มลุกคลุกคลาน พอพระอาจารย์กงมาเผลอ ทำท่าหนึ่งไปเบ๊บ หลบมานอนแล้ว พอเช้าพรรษาที่ ๓ ทำให้ได้คิดถึงตัวเจ้าของ “กูนี้... บวชมากินข้าวชาวบ้านนะ แจวเรือก็เก่ง แบกข้าวก็ได้ ทำอะไรก็ได้ทุกอย่าง แล้วทำไมจึงมาขี้เกียจขี้คร้าน”

เข้าไปตั้งสัจจะกราบพระพุทธรูป เอาพระองค์เป็นเครื่องเตือนสติย้ำอีกว่า

กุฏิสงฆ์ที่วัดทรายางาม





**“ข้าพเจ้าขอตั้งสัจจะภาวนาตลอดคืนยันรุ่ง ถ้าข้าพเจ้าไม่มีสัจจะ ให้ฟ้าผ่า แผ่นดินสูบ น้ำท่วมตาย ไฟไหม้ตายซะ”**

ที่เราต้องอธิษฐานยันเช่นนี้ เพราะว่าเราต้องการมัดจิตใจเราให้แข็งแรง เราเอาพระพุทธรูปเจ้าเป็นพยาน ถ้าเราทำตามคำอธิษฐานไม่ได้เราก็วิบัติ ในบางครั้งถึงจะแพ้หรือจะชนะก็ตาม ที่สำคัญต้องไม่ถอย ไม่ให้จิตดวงนี้แบ่งปันไปให้กับสิ่งอื่นได้แม่นิด ถือเอาอำนาจพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มาเป็นกำลังใจ เราเชื่อท่านแล้วท่านคงไม่นำพาเราไปสู่ที่ต่ำแน่นอน จากนั้นก็กำหนดพุทโธๆ โธ โธ โธๆๆ ให้เร็ว ๆๆๆ ...พอหมดลมปั๊บก็หยุด บริกรรมให้เร็ว ว่าให้เร็ว ที่เร็วนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้มันคิด เมื่อบริกรรมเร็วๆ ตอนแรกก็พุทโธๆๆๆ ตอนหลังเมื่อเร็วเข้ามากๆ จะเหลือแต่ โธๆๆๆ อย่างนี้ ว่าเร็วๆ อย่าให้จิตมันคิดไปอื่นได้ ถ้าหายใจเข้า...พุท หายใจออก...โธ จิตมันยังมีที่ออก คิดไปโน่นมานี้ได้ทั่วไปหมดเพราะธรรมชาติของจิต จิตมันออกรู้เร็วอยู่แล้ว ที่สำคัญที่สุดต้องว่าให้เร็วเข้าไว้ เร็วจนมันหายกลายเป็นความสงบขึ้นมา มันมันจะหลับก็อย่าให้มันหลับ มันกินข้าวมากก็จะหลับ อย่าให้มันหลับ พอจิตเกิดความสงบขึ้นมาเราก็จะรู้ การภาวนาต้องรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ถ้ารู้ตัวอยู่ไม่มีคำว่าหลับหรืออก พอจิตมันนิ่งเราก็หยุดพุทโธ อันนี้มันจะรู้อยู่ในตัวของมันเอง

พอจิตมันสงบเต็มที่ถึงฐานของมัน ถ้ารู้สิ่งนั้นสิ่งนี้ท่านก็เรียกว่า “ญาณ” คือการหยั่งรู้ ถ้าจิตออกรู้แล้วก็มีสิ่งมาปรากฏให้เราเห็น



## ธรรมปิติ

เมื่อนั่งภาวนาหลายๆ ชั่วโมง จิตถอนออกจากสมาธิแล้ว เข้าทางจงกรม เดินจงกรม กำหนดตั้งจิตภาวนาต่อไม่หยุด เดินจงกรมยาวประมาณจากกุญนี้ถึงหน้าประตู (ผ่านซุ้มอกระยะทางที่ใช้เดินประมาณ ๓๐ ก้าว) แผ่นดินเหลกหมด เดินทั้งคืนยันสว่าง เดินพิจารณาอยู่อย่างนั้นทั้งคืนจนกระทั่งสว่าง เดินมากเข้าๆ แทนที่จะเหน็ดเหนื่อย กลับกระปรี้กระเปร่า กายเบาจิตเบา กายอ่อนจิตอ่อน โอ้โฮ...เบา ปิติมันขึ้น...เบา ขาทำท่าจะลอยขึ้นจากพื้นดิน ลอยซิ ลอย ลอย ไม่ขึ้นสักที (หัวเราะ) ขานี้เบาโล่งหมด ความรู้เด่นดวง อันนี้เป็นปิติในธรรม การปฏิบัตินั้นถ้าจิตเรา ถูกกับแบบไหน ก็ต้องทำซ้ำไปซ้ำมา ไม่ใช่เปลี่ยนอยู่เรื่อยๆ จะไม่ได้ผล

เมื่อจิตสงบมีตัวรู้ เกิดวิจารณ์คือการยกจิตขึ้นมาพิจารณาด้วยปัญญา เกิดปิติ สุข เอกัคคตา มันรวมเป็นอัปปนาสมาธิ บาลีท่านว่า “วิวิจจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สัตตจากกิเลสกาตังทั้งหลาย หรือว่า จากอกุศลทั้งปวง” จิตเกิดความอิมเอมเปรมปรีย์ เป็นรสรชาติภายในกายและจิต มีลักษณะซาบซ่าน พู้นั้นเป็นรสรชาติ ปิติมีหลายอย่าง

เริ่มตั้งแต่ปิติเล็กน้อย มีอาการขนลุกชูชันในร่างกาย

ปิติเกิดขึ้นชั่วขณะ แวบๆ เข้าภายในเหมือนฟ้าแลบแปลบๆ

ปิติเป็นพักๆ ปิติที่ลงสู่กายแล้วหายไปๆ ดุจคลื่นซัดฝั่งมหาสมุทรแล้วแตกกระจายเป็นฟองฟอย

**ปิติที่เกิดขึ้นอย่างแรงในขณะภาวนาหรือพิจารณาธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ถึงขนาดทำกายให้ลอยขึ้นๆ โลดไปในอากาศได้ ปิติแบบนี้หลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล ท่านทำได้**

อันสุดท้ายปิติซาบซ่านเอบออบไปทั่วร่างกาย เหมือนเหวสูงๆ ที่น้ำป่าหลาไหลมาพัดเข้าไปเต็มๆ เกิดความสงบระงับกิเลสทางกายทางจิต ขจัดอาพาธทางกายและจิตได้ ธรรมชาติที่จิตสัมผัสเช่นนี้ได้เรียกว่า “สุขในธรรม” หรือ “ธรรมปิติ” ก็ได้เหมือนกัน ปิติแบบนี้เราเป็นอยู่บ่อยๆ

บางที่กายเบาจิตเบา บางทีก็จะรู้ว่างกายมันใหญ่ขึ้นๆ อย่ายไปกลัว ก็ให้จิตรู้อยู่ที่ตัวรู้นั้นแหละ

เวลาจิตที่มันรวมดี เกิดปิติมากๆ ถึงขนาดน้ำตานี้มันไหลพราก จิตเกิดความสดล่งแว้งเกี่ยวกับการเกิดตาย ที่ต้องหม่นวนอยู่ในวัฏฏสงสารอันหาที่ยุติไม่ได้ สำหรับเหล่าสัตว์ผู้ไม่รู้ความจริงข้อนี้ ทำให้เกิดความอัศจรรย์ในพระพุทธรเจ้า



ต้นขวางตะวัน หลวงปู่เจี๊ยะปลูกไว้ข้างกุฏิ  
เมื่อครั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดทรายงาม







พระธรรมที่พระองค์บรรลุนำมาสั่งสอน และพระอริยสงฆ์ที่ผ่านห้วงกิเลสที่หนาแน่นนักหนาในหัวใจสัตว์แต่ละดวง เกิดความอัศจรรย์และความสดลั่งแวไปพร้อมๆ กัน เพราะเราก็เป็นมาเช่นนี้ เดินทางมาไกล...ไกลจนไม่รู้ว่าจุดหมายมันอยู่ตรงไหน เพราะจิตนี้เป็นนักเดินทาง เดินทางไกลจนหาที่อยู่ไม่ได้ แล้วยังไม่แล้ว ยังต้องเดินไปดวงเดียว มีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงคนที่รักมากเท่าใด เมื่อตายแล้วเขาก็ไม่ไปกับเรา มีแต่เพียงเราลำพังเท่านั้น เดินทางอยู่คนเดียวไม่มีเพื่อนสองเมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็มาสถิตอยู่ท่ามกลางอกภายในหทัยของสัตว์ทุกตัวตน แต่เมื่อเกิดมาแล้วก็ไม่ทราบที่ไปที่มา ทราบเพียงแต่ว่าเกิด-ตาย เท่านั้น ยิ่งกว่านั้นไม่มีทางทราบได้ ในที่สุดก็ปฏิเสธบุญและความดีทั้งหมด แต่กลับมาเห็นสิ่งที่เป็นบาปเป็นของสูงค่าไป

ในขณะที่เดินจงกรมบริกรรมภาวนาพุทโธอยู่นั้น จิตได้พิจารณาเห็นความเปลี่ยนแปลงของจิตเช่นนี้ และการท่องเที่ยวของจิตที่หาที่อยู่ไม่ได้ แต่มาเวลานี้ได้มาพบทางอันเป็นที่สงบระงับจากการหมุนวนในสิ่งทั้งปวง เหมือนผู้หลงทางมาช้านาน กลับเข้ามาสู่ทาง เพื่อเดินเข้าสู่ที่หมายอันปลอดภัย เมื่อถึงที่หมายอันปลอดภัยแล้วคงไม่ต้องแสวงหาสิ่งใดแล้ว เพราะที่นั่นเป็นที่พร้อมมูลในบรรดาสิ่งทั้งปวง

คำบริกรรม “พุทโธ” ที่ใช้บริกรรมอยู่ในขณะนั้น ได้กลายกลืนไปภายในจิตว่า “มรณัง มรณัง ตาย ตายๆๆ ” เมื่อถอนจิตออกมาจากสมาธิก็จวนจะรุ่งสางแล้ว ร่างกายกระปรี้กระเปร่าเหมือนที่คนทั้งหลายหลับนอนเป็นปกติ ทั้งที่ตลอดทั้งคืนไม่ได้นอน และไม่นอนติดต่อกันมาเป็นเวลา ๑๖ วันแล้ว ปลงธรรมสังเวชในการเกิด แก่ เจ็บ ตาย อันเป็นดังฝันร้ายในการเกิดมาเป็นสัตว์โลก รู้เห็นเหตุให้ เกิด-ตาย อย่างเด่นชัด และทราบว่าอะไรเป็นเชื้อพาให้เกิด

ในที่สุดก็ได้นำเรื่องจิตนี้เข้ากราบเรียนถวายท่านอาจารย์กงมา ท่านอาจารย์กงมาท่านแก้จิตให้ว่า

**“ท่านเจี๊ยะ จิตที่ท่านเป็นอยู่เวลานี้มันเป็นเพียงปีติ ที่เกิดขึ้นภายในจิตอย่างแรงกล้า ขอให้ ท่านกลับไปภาวนาพุทโธต่อใหม่ ถ้าท่านปฏิบัติตามนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตท่านก็จะหายไปเอง หลังจากนั้นให้ท่านพยายามพิจารณากายโดยการตีให้แตกด้วยอริยสัจจ์”**

เมื่อปฏิบัติตามคำสอนของท่านอาจารย์กงมา ปีติก็หายไปตามที่ท่านบอกจริง ๆ ยิ่งมาพิจารณากายนี้แล้ว ยิ่งมารู้เห็นสิ่งที่ไม่เคยคาดนึกมาก่อน

**การพิจารณากาย ฮี... ให้พิจารณาอย่างนี้ ให้ตาขาวหลุด ตาซ้ายหลุด จมูก**



พระเจดีย์และต้นไทรใหญ่  
ที่วัดทรายงาม

ขวาหลุด จมูกซ้ายหลุด หูหลุด แก้มหลุด แก้มซ้าย-ขวาหลุด ริมฝีปากบนหลุด ริมฝีปากล่างหลุด ฟันบนหลุด ฟันล่างหลุด ก็ให้นึกไปอย่างนั้น ให้จิตมันพิจารณา นั่นแหละอย่างนี้ท่านเรียกว่าปัญญา แต่คนเขาไม่ค่อยรู้กัน

ตอนที่อยู่วัดทรายงาม ก็พิจารณากายมามากแล้ว จะยืน เดิน นั่ง นอน ก็พิจารณาอย่างนี้ ไปตลอด หลวงตาบอกว่าทำแบบนี้เรียกว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ”

การปฏิบัติโดยใช้ปัญญาใคร่ครวญพินิจพิจารณา จนจิตเป็นสมาธินั้น จิตประเภทที่ได้รับการฝึกปฏิบัติแบบนี้ ถ้ารวมจะรวมใหญ่กว่าจิตที่ฝึกปฏิบัติแบบธรรมดา

### การพิจารณากายเพื่อลัมรสพระธรรม

เมื่อเราปฏิบัติอยู่ที่วัดทรายงาม ถึงสมาธิเราจะดีขึ้นจนแน่น แต่เราก็เตือนตนเสมอว่า “อย่าได้นอนใจ” เพราะค้นคว้าพินิจพิจารณาในกายนี้ก็เป็นของดี พิจารณาแล้วมันจะเกิดความหน่าย คลายความกำหนดของหัวใจที่เคยติดหลงว่าตัวเรา ว่าตัวเขา ตัวมึง ตัวกู อันนี้มันจะถอดถอนไป เพราะเมื่อพิจารณามากเข้า ๆ มันเกิดความเบื่อหน่าย อย่างในอนัตตลักขณสูตร ท่านแสดงว่า ความเบื่อหน่าย ในสังขารร่างกายของเรา เมื่อใจที่จดจ่อค้นคว้า พินิจพิจารณาอยู่ในอารมณ์อันหนึ่งของร่างกายอย่างนั้นแล้ว มากเข้า มากเข้า มากเข้า มันก็เกิดความเบื่อหน่าย หน่ายอย่างที่ไม่ชีวิตของเราไม่เคยเจอ มันก็หน่ายลงไป หน่ายจนบางครั้งบางคราว น้ำหูน้ำตาไหลลงมา เกิดความสังเวช สลดใจ ในชีวิตเราไม่เคยเป็นอย่างนั้น มันก็เกิดขึ้นมา จึงว่า

“ธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ เมื่อบุคคลใดได้ลัมรสเข้าไปแล้ว มันติดคุณค่าราคะ ธรรม เรื่องโลกมีเงิน เป็นร้อย เป็นสิบ เป็นพันล้าน มันก็ไม่มีคุณค่าราคาเทียบเท่าธรรมของพระพุทธเจ้า สิ่งเหล่านั้นเป็นของนอกกาย เราไม่ได้เอาไปเลย ไม่ได้ติดตัวเราไปจนแดงเดียว เก็ดเดียว แม้แต่เสื้อผ้า ผ้าผ่อน ตายแล้ว โลงเขาทำมาอย่างดี สวยๆ งามๆ ก็ต้องเผาไฟหมดไป”

เมื่อได้พิจารณาลงไปอย่างนั้นแล้ว ใจมันถอด ใจมันถอน ใจมันเกิดความสังเวชสลดใจ พบประโยชน์มหัศจรรย์ของการบรรพชา ในชีวิตของเราได้พบพลอยเม็ดใหญ่ อย่างมีค่าหาประมาณที่จะเทียบไม่ได้ นี่อันนี้ประเสริฐที่สุด

เพราะฉะนั้น เมื่อค้นคว้าพินิจพิจารณาลงไปแล้ว เออ...เห็นอะไรที่ประจักษ์ ฟังให้ดีๆ ตรงนี้ ฟังให้เข้าใจ แล้วทดลอง ลองกำหนดใจดู ใจที่ตั้งปกติ กับใจที่คิดมันต่างกันอย่างไร เออ...ฟังนะ แล้วก็ทำลงไป กำหนดดูซิ ใจที่ตั้งเป็นปกติกับใจที่คิดอยู่ อันใดจริงอันใดไม่จริง นี่มองดูเดี๋ยวนี้ ทำเดี๋ยวนี้ ให้มันประจักษ์ขึ้นมา

เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงกล่าวว่า ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วยังมีมุตติอีกอันหนึ่ง คือการหลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวง ปัญญาแต่ยังมีมุตติหลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวง เนอะ...ฟังให้เข้าใจ ความคิดนึกปรุงแต่งที่พิจารณา ตัวนั้นเรียกว่าปัญญา เรียกว่า เป็นมรรค ยังไม่ถึงผล ผลคือตัววิมุตติหลุดพ้น เมื่อจิต



พิจารณาแยกเห็นแจ้งชัดลงไปแล้ว ก็วางการค้นคว้าพินิจพิจารณา หรือเรียกว่าดับไปเองอย่างนั้น จิตนั้นแยกออกมาเป็นเอกเทศ ไม่มีสิ่งใดเจือปน ความคิดนึกปรุงแต่งก็ดับหมด

ในขณะนั้น จิตเป็นเอกเทศ จิตเป็นเอก ไม่มีสิ่งใดที่จะมาเกี่ยวเกาะพัวพันของตัวที่รู้อยู่อย่างนั้น เพราะฉะนั้นเห็นโทษอันใด เมื่อพิจารณาอย่างนั้น ก็เห็นโทษความคิดนึก ความปรุงแต่งของใจนั่นเอง ไม่ได้เห็นที่อื่นนอกไปจากตัวเรา จากใจของเรา ที่ดินร่นกระวนกระวาย ก็เห็นตัวเรา ใจที่เห็นอย่างนั้นก็แยกออกมาอยู่ชัดจำเพาะใจอันเดียวเป็นปกติ ยืน เดิน นั่ง นอน ไปที่ไหน ก็อยู่อย่างนั้นไม่มีกาลไม่มีเวลา เออ...ใจอย่างนั้นจึงเรียกว่า ใจเป็นธรรม ใจเป็นมรรค ใจเป็นผล

สมาธิเกิดขึ้นกับเรา แล้วผลกำไรก็ได้กับเรา เมื่อมีกำไรแล้ว เข้ามาอยู่วัดอยู่วาได้กำไรในการบำเพ็ญสมาธิเจริญศีล

ออกพรรษากลับไปบ้าน เรามีกำไรที่จะสอนโยมพ่อโยมแม่แล้ว เหมือนกับการค้าขายได้กำไรตั้งหลายสิบซัง หลายร้อยซัง มีลูกมีหลาน กลับไปก็ได้แจกเขาคคนละซัง สองซัง คนละห้าซัง หกซัง สิบซัง อย่างนี้เขาก็ชื่นอกชื่นใจเมื่อกลับไปมาค้ามาขายในวัด ขาดทุนไม่ได้เลย สมาธิไม่ได้สักที กลับไปก็ไม่มียอะไรมาแจกเขา เขาก็เสียอกเสียใจ

เพราะฉะนั้น การที่เราต้องตั้งอกตั้งใจจากบ้าน สู้อดสู้ทนทำให้มันเห็นจริงเห็นจังเกิดขึ้นกับเราเป็นบุญอย่างมหาศาล อย่างเฒ่าแก่โบราณจึงว่าไว้ว่า **เพียงใจสงบ เहांงแลบลั้น ควายนกระดิกหู ช้างกระดิกหู ก็มีอานิสงส์เหนือจะพรรณา** ยิ่งเราทำใจให้ได้ความสงบเป็นชั่วโง่ ๆ อย่างนั้นแหละ ยิ่งได้อานิสงส์ใหญ่ ยิ่งเห็นว่าการพิจารณาสังขารร่างกายเป็นของไม่เที่ยง เกิดความสังเวชใจนั้นยิ่งมีอานิสงส์แรงขึ้นไปอีก ยิ่งเรียกว่าค้าขายได้กำไรเยอะแยะ ๆ

## จิตรวมใหญ่ได้ต้นกระบก

จนในที่สุด เมื่อภาวนาอยู่ไม่รู้จักคำว่า “หยุดถอย” อยู่มาวันหนึ่งในพรรษาที่ ๓ มานั่งภาวนาอยู่ที่ใต้ต้นกระบกที่วัดทรายงาม **“จิตรวมใหญ่ด้วยการหยั่งสติ ปัญญา ลงในกายานุปัสสนา แยกแยะส่วนต่าง ๆ ของธาตุขันธ์ออก พิจารณาด้วยปัญญาไม่ลดละ คือยกทั้งส่วนรูปราย ทั้งส่วนเวทนาคือทุกข์ภายใน ทั้งส่วนสัญญาที่หมายกายส่วนต่าง ๆ ว่าเป็นทุกข์ ทั้งส่วนสังขารตัวปรุงแต่งว่า ส่วนนี้เป็นทุกข์ ส่วนนั้นเป็นทุกข์ ขึ้นสู่เป้าหมายแห่งการพิจารณาของสติปัญญาผู้ดำเนินงาน ทำการขุดค้น คลี่คลายอย่างไม่หยุดยั้ง จิตมีกำลังขึ้นมาอย่างประจักษ์**





ท่านพ่อลี ธมฺมธโร

สามารถคลี่คลายธาตุขันธ์จนรู้แจ้งตลอดทั่วถึง ด้วยอำนาจแห่งการพิจารณา พิจารณากายครั้งนี้ ละเอียดลออไปทุกชิ้น ทุกส่วน ทุกอัน ไม่มีตกหล่น จนได้สภาวะของใจอันละเอียดสุดนั้น จิตลงสู่ความจริงประจักษ์ใจ โลกทั้งหลายไม่มีปรากฏขึ้นกับใจ ขาดสูญไปหมด มีอยู่จำเพาะใจดวงเดียว ไม่มีสิ่งใดเจือปน”

การพิจารณากายครั้งนี้ ปรากฏประหนึ่งว่า “แผ่นดิน แผ่นฟ้าละลายหมด กายกับใจนี้มันขาดออกจากกัน เหมือนว่าโลกนี้ขาดพริบลงไป ไม่มีอะไรเหลือเลย แม้แต่ร่างกายก็สูญหายไปหมด เหลือแต่ความบริสุทธิ์ของใจอันเที่ยงแท้ทีเดียว” เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิแล้ว จิตนี้แปลกประหลาด อัศจรรย์และพิสดารอย่างลึกล้ำ ถึงกับได้อุทานภายในใจว่า “นี่แหละชีวิตอันประเสริฐ เราได้พบแล้ว” คตินั้นจึงเป็นคตินที่น่าจดจำอย่างไม่มีวันลืม

ธรรมชาติของจิตนี้มันแปลกกว่าที่คาดอยู่มาก มากขนาดว่าก่อนจิตรวมกับหลังจิตรวมนี้มันเหมือนคนละคน ทั้งๆที่เป็นคนเดียวกัน อันนี้พูดในด้านธรรมนะ ไม่ได้โอ้อวด พอจิตนี้รวมถึงที่สุดแล้ว ถอนจิตออกจากสมาธิแล้ว จิตนี้มันอาจหาญไม่กลัวใคร คำไม่กลัวไม่ได้หมายความว่าเราเป็นนักเลง คือไม่กลัว ต่อความจริง อันไหนเป็นความจริงเราอาจหาญที่จะต่อสู้และพิจารณา เรียกว่า “ธรรมทำให้กล้าหาญ”

เมื่อภาวนาจิตลงได้อย่างนั้นแล้ว สมบัติใดๆ ในโลกที่เขาเรียกว่ามีค่ามาก จะเอามากองให้เท่าภูเขาเลากา ไม่ได้มีความหมายเลย ธรรมสมบัติที่ปรากฏเมื่อคตินี้ เป็นธรรมสมบัติเห็นอรรถนะเงิน



ทองโดยประการทั้งปวง อัจฉรย์ในธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นที่ยิ่ง จิตไม่  
เกี่ยวเกาะด้วยกามคุณเลย ทั้งๆที่เคยสัญญากับคนรักไว้ก่อนบวชว่า “บวชเพียง  
หนึ่งพรรษา ก็จะสึกออกมาแต่งงานกัน” เมื่อจิตมิได้เยื่อใยในโลกเช่นนั้น  
อยู่มาวันหนึ่งเดินออกบิณฑบาต เจอคนที่เราเคยรักมาใส่บาตร เราจึงบอก  
สาวคนที่เรารักนั้นไปว่า “แป้งเอ๊ย...ต่อแต่นี้ไปเราจะไม่สึกแล้วนะ”

เมื่อเป็นสันติภิกษุธรรม คือรู้เองเห็นเองเฉพาะตนแล้ว จึงไม่นำไปพูดกับใคร  
และปิดไว้ไม่ให้ใครรู้ จึงนึกถึงแต่กิตติศัพท์และกิตติคุณของท่านพระอาจารย์  
มั่น

(...เมื่อเรานำเรื่องนี้ไปกราบเรียนท่านพระอาจารย์มั่น ต่อมาภายหลังท่าน  
เทศน์ให้หมู่เพื่อนฟังว่า “บุญกุศลนี้ต่างกันไว้อย่างไร มีหมู่ปฏิบัติมา ๓-๔ ปี มัน  
ลงเหมือนเราที่นครนายก” เราจึงรู้ว่ามันลงเหมือนกัน เพราะตอนนั้นเรายังเด็ก  
(อ่อนพรรษา)

ทีหลังท่านเรียกเราว่า “ผ้าขี้ริ้วห่อทอง” ท่านว่าให้หลวงตาบัวฟังหรือเปล่า  
ก็ไม่รู้ ท่านเรียก “ผ้าขี้ริ้วห่อทอง” เหมือนกัน (หัวเราะ)....)

## กราบลาพระอาจารย์กงมา

หลังจากออกพรรษาประมาณเดือนธันวาคม ๒๔๘๒ จึงตัดสินใจเข้าไป  
กราบลาพระอาจารย์กงมา เพื่อเดินทางไปหาท่านพระอาจารย์มั่นที่เชียงใหม่  
สาเหตุที่ต้องเดินทางไปหาท่านนั้น ในใจจริงอยู่แล้ว เราคิดว่าเราภาวนาดีพอตัว  
ถ้าจะพูดหรือสนทนากับใคร คิดว่าในเรื่องจิตนี้คงไม่จบลงโดยง่าย อาจจะมี  
ข้อขัดแย้งกันอีกนานาประการ เราเอาท่านเป็นเกณฑ์เลย เพราะองค์อื่นๆ ที่มา  
สอนธรรมอยู่ ณ เวลานั้น ก็ล้วนเป็นลูกศิษย์ของท่านทั้งนั้น ดังนั้นเราไปหา  
จุดใหญ่เลย จะต้องดีกว่าแน่นอน เมื่อแน่ใจในตนเอง โดยไม่ปรึกษาบอกใคร  
เพราะถ้าบอก เขาก็จะพากันห้ามปราม กลัวเราจะอยู่กับท่านไม่ได้

แม้แต่พระอาจารย์กงมา เราก็ไม่ได้บอกเรื่องภายในจิตนี้ เราคิดว่า ถ้า  
บอกเล่าถวายท่าน ท่านก็คงไม่เชื่อ เพราะเราบวชยังไม่นาน อีกทั้งสมัยนั้น  
มันดื้อมาก ดื้อมากขนาดไม่มีใครจะเชื่อว่า เราภาวนาดีได้ จึงตั้งใจไว้ว่า “จะ  
มาเล่าให้ท่านพระอาจารย์มั่นฟัง ตั้งแต่วันที่ภาวนาจนจิตรวมครั้งใหญ่แล้ว”

เมื่อพระอาจารย์กงมาท่านทราบว่าจะกราบลาไปหาท่านพระอาจารย์มั่น  
ท่านก็ถามว่า “ท่านเจี๊ยะ...พระอย่างท่านจะไปอยู่กับหลวงปู่มั่นได้อย่างไร” พระ  
อาจารย์กงมา ท่านพูดแบบเป็นจริงเป็นจัง ใจเรามันก็แบบอย่างว่านั่นแหละ  
อันไหนเป็นความจริงแล้วไม่ถอย ก็เรียนตอบท่านทันทีว่า



รูปหล่อโลหะปิดทอง  
ท่านพ่อลี ธมฺมธโร  
ที่หน้าอุโบสถวัดทรายงาม

“ครูอาจารย์ (กงมา) หลวงปู่มันเป็นคน ผมก็เป็นคน ทำไมผมจะไปอยู่กับปู่มันไม่ได้ ถ้าท่านเป็นพระดี ผมไปหาของดีมันจะผิดตรงไหน ก็คนไม่ดีนั่นแหละต้องให้คนดี ๆ สอน ถ้าคนอยู่กับคนไม่ได้แล้ว คนจะอยู่กับใคร

ครูอาจารย์ที่นี่ก็ดี ผมไม่ได้ประมาทในคุณธรรมแม้ชนิด แต่ที่นี่มันใกล้บ้าน ใกล้พ่อแม่ญาติพี่น้อง มีอะไรก็เรียกหา เรียกใช้ได้ง่าย ๆ มันสะดวกเกี่ยวกับเรื่อง ทางโลก แต่ไม่สะดวกในทาง การประพฤติธรรม แม้แต่โยมแม่ทราบว่าจะไป เหตุเพียงแค่นี้ก็ร้องไห้ร้องไห้กันแล้ว ภาระกังวลนี้แหละ มันจึงเป็นเหมือนนิรโรคายก้างก้น การไปไกล ๆ จากบ้าน ถ้าเกิดความลำบากอย่างน้อยธรรมชาติมันคงช่วยตัดสินใจได้บ้าง ผมก็คิดอย่างนี้”

เมื่อเราพูดขึ้นอย่างนั้น พระอาจารย์กงมาจึงพูดขึ้นว่า

“ท่านเจี๊ยะ...ถ้าท่านได้อะไรดี ๆ ก็นำมาสอนผู้เฒ่าบ้างเน้อ” เมื่อท่านอาจารย์พูดแบบนี้ เราก็เอ๊ะ!...ทำไมผู้เฒ่าพูดอย่างนั้น...ยิ่งทำให้อยากไปใหญ่ จึงกราบเรียนท่านอย่างนี้ว่า “ถึงใคร ๆ จะไม่ให้ไป ผมก็จะไป ท่านพระอาจารย์มันจะเป็นคนตัดสินใจเองว่า จะอยู่กับท่านได้หรือไม่ได้” ตอนนั้นเรามั่นใจในตนเองเหมือนกัน

หลังจากกราบลาท่านอาจารย์แล้ว จึงไปบอกลาโยมพ่อโยมแม่และพี่สาวตลอดจนญาติ ๆ พ่อแม่ร้องไห้โฮกันใหญ่ ก็เราอยู่บ้านไม่เคยลำบาก...อี... พ่อแม่ไม่เคยบังคับให้ทำงาน งานทั้งหมดเรายินดีทำเอง โยมแม่ก็พูดขึ้นว่า

“กินก็เป็นคนกินยากจะไปได้ยังไง? ลูก” โยมแม่พูดขึ้นพร้อมทั้งน้ำตา เพราะในบรรดาลูก ๆ พ่อแม่รักเรามากที่สุด

“ก็มันกินยากอี... จึงต้องไป ไปแก้ให้มันกินง่าย ๆ โอ๊ย!..ไม่ต้องเป็นห่วง อาตมาไม่ตายหรอกนะโยม” เราพูดปลอบ ๆ ให้ท่านทั้งสองสบายใจ กลัวท่านจะคิดมาก

ก่อนวันออกเดินทาง ก็เข้าไปกราบลาท่านพ่อลี เมื่อกราบเรียนท่านว่าจะไปหาท่านพระอาจารย์ มันเท่านั้นแหละ ท่านพ่อท่านพูดเสียงดังลั่นเลยว่า “มันต้องอย่างนี้สิ...มันต้องอย่างนี้สิ..ลูกศิษย์ตาแดด”

แล้วท่านพ่อก็ให้อโวหาว่า “การไปหาครูบาอาจารย์ต้องปฏิบัติตัวให้ดี และเอาให้ถึงธรรมให้ได้ ท่านพระอาจารย์มันเป็นพระแท้ พระจริง เราต้องทำตัวเราให้ถึงความจริงดังที่ท่านสอน ถ้าเราไม่จริง เราจะไปปลอมปนอยู่กับท่านไม่ได้ เพราะของจริงกับของปลอมมันแยกแยะออกได้ ของสะอาดกับของสกปรกเราจะเอามาปนกันไม่ได้ ความสะอาดก็คือความสะอาด ความสกปรกก็คือความสกปรก เราไปหาท่าน เราต้องเป็นแบบท่าน และพยายามทำให้ถึงธรรมอย่างที่ท่านเห็น แล้วเราก็จะกลมกลืนในสายทางแห่งธรรมอันเดียวกัน การอยู่กับท่านก็จะได้ผลที่สุดเป็นที่หมาย”

การได้ฟังโอวาทท่านพ่อเช่นนี้ ก็ยิ่งทำให้ใจมันไขว่คว้าในเป้าหมายคือ “ท่านพระอาจารย์มัน” ยิ่งต้องถึงท่านที่เป็นพระอรหันต์ให้ได้ ในใจลึก ๆ มันคิดอย่างนั้น

เมื่อฟังท่านพ่อสอนอย่างนั้น ใจมันก็ได้กำลังใจเป็นอย่างมาก แล้วท่านพ่อจึงพูดขึ้นว่า





“ท่านเจี๊ยะ ...ให้ท่านเอาท่านเฟื่องไปเป็นเพื่อนด้วยนะ เวลาเมื่อไรขัดข้องจะได้ช่วยเหลือกัน” แล้วท่านก็กำหนด วันออกเดินทางให้ไปพร้อมกับท่าน เพราะท่านจะเดินทางไปอินเดียต้องเข้ากรุงเทพฯ เหมือนกัน

พอถึงวันออกเดินทาง มาขึ้นเรือสินค้าที่ท่าแหลม พร้อมกับท่านเฟื่องและท่านพ่อลี ท่านพ่อลีท่านไปอินเดีย ไม่ได้นั่งเครื่องบินไปนะ ท่านเดินเที่ยว รุดค้อออกไปทางจังหวัดตากแล้วเข้าไปทางพม่า

บทเวลาจะไป โยมพ่อโยมแม่ ญาติพี่น้องร้องท่มร้องไห้กันใหญ่ จะไม่ยอมให้เดินทาง ไม่ยอม ให้ขึ้นเรือ พุดอ้อนวอน เพื่อจะไม่ให้ไปด้วยอุบายต่าง ๆ นานา พี่สาวมันพูดขึ้นว่า

“พระไม่มีเงิน ถือเงินจับเงินเองไม่ได้ หาเงินเองไม่ได้ หากินเองไม่ได้ จะไปได้อย่างไรกัน?”

เราก็ตอบมันไปว่า “พระทั่วประเทศเขาไปยังไง อยู่ยังไง กินยังไง ภูก็จะไปยังงั้น อยู่ยังงั้น กินยังงั้น พระพุทธเจ้าสละราชบัลลังก์ออกบวชไม่เห็นจะมีปัญหาขนาดนี้... โว้ย...”

เมื่อเราพูดเด็ด ๆ อย่างนั้น พี่สาวเขาจึงยัดกลดเอาไปซ่อนไว้เลย ไม่ยอมให้ แม้กระทั่งใกล้เวลาที่เรือจะออกแล้ว ก็ไม่ยอมให้กลด เราก็ไม่รู้จะทำยังไง จึงพูดขึ้นว่า “ถ้ามันไม่ให้ ภูก็ต้องนอนตากยุง คนยังห้ามภูไม่ได้ กลดหรือมันจะมาห้ามภูได้?” เมื่อพี่สาวเห็นความตั้งใจอันแน่วแน่ จากนั้นมาเขาก็คืนกลดให้

## เดินทางสู่เชียงใหม่

...พักอยู่ที่กรุงเทพฯ ประมาณ ๒๐ วัน ขึ้นรถไฟเดินทางไปเชียงใหม่ ถึงเชียงใหม่แล้วนั่งสามล้อต่อไปที่วัดเจดีย์หลวง พักอยู่ที่วัดเจดีย์หลวงประมาณ ๔ วัน

ตอนออกเดินทางมาจากกรุงเทพฯ มีปัจจัยอยู่เพียง ๗ บาท จ่ายค่ารถ จ่ายค่าสามล้อหมดพอดี ไปพักอยู่วัดเจดีย์หลวง ได้พบกับพระมหาเสี่ยม สนทนากันแบบเพื่อนผู้ร่วมประเพณีพรหมจรรย์ พุดจาถูกคอกัน ท่านเห็นว่าเราไม่มีเงินค่ารถ จึงชักชวนให้อยู่ก่อน ท่านนิมนต์ให้อยู่ถึงวันพระก่อน เพราะวันพระที่จะถึงนี้ท่านจะเป็นองค์แสดงธรรม ญาติโยมคงจะถวายภัตตาหารแด่ท่าน โดยตามปกติแล้ว ในวันพระทุกวันพระ พระที่เทศน์จะได้ปัจจัยที่โยมถวาย ๘๐ สตางค์ พอท่านได้ปัจจัย ท่านก็นำมาถวายเป็นค่ารถในการเดินทาง

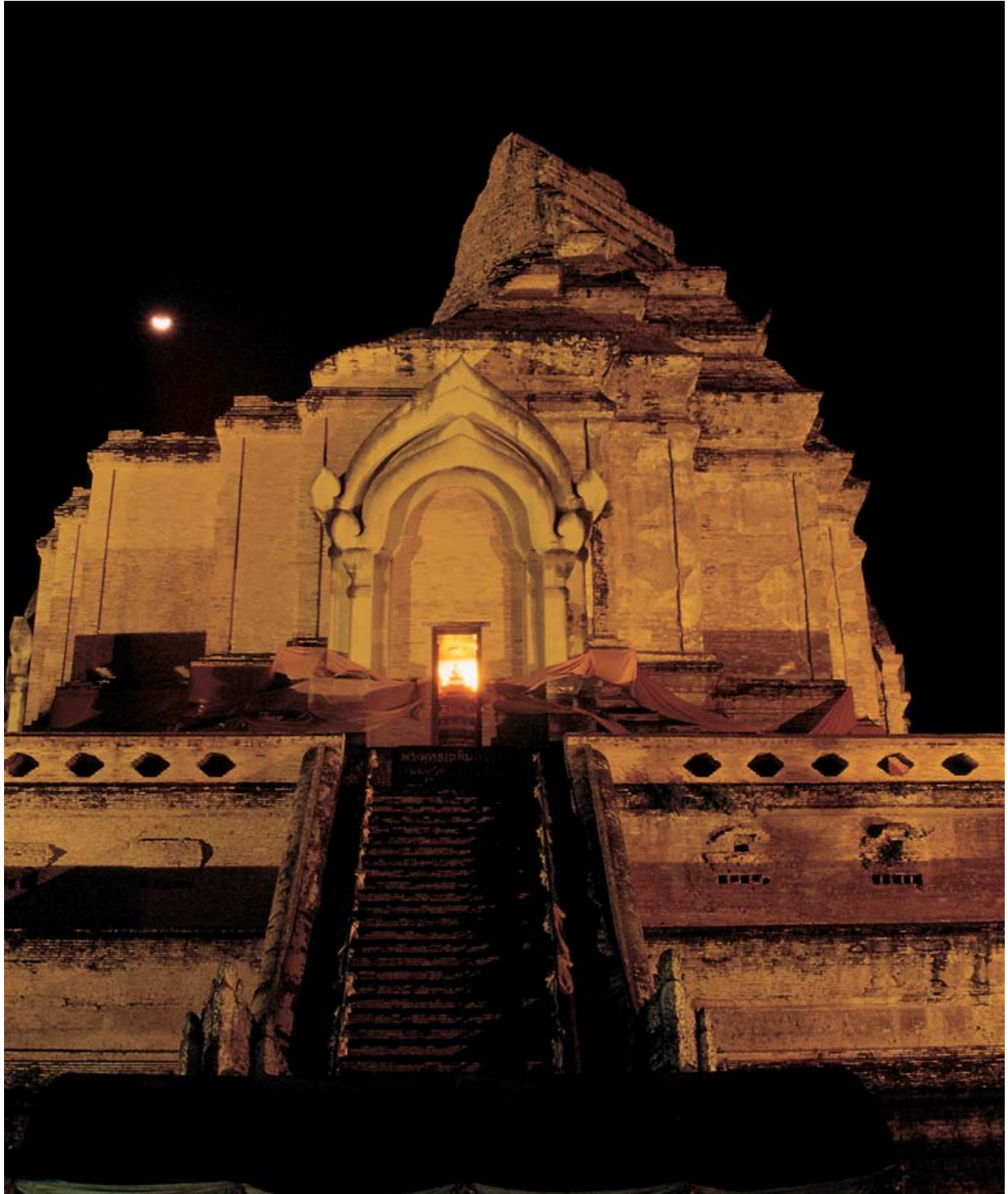


สมเด็จพระมหาธีรวงศ์  
(พิมพ์ ฐมฺมธโร)

พระอาจารย์เฟื่อง โชติโก  
สหธรรมิกหลวงปู่เจี๊ยะ  
ที่เดินทางไปหาท่าน  
พระอาจารย์มั่นพร้อมกัน



เจดีย์วัดเจดีย์หลวงที่หลวงปู่เจี๊ยะ  
เข้าไปพักในคืนแรกไปถึงเชียงใหม่



ในวันที่ไปถึงเชียงใหม่ ก็เดินทางเข้าไปพักที่วัดเจดีย์หลวง สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ ตอนนั้นท่านยังเป็นพระราชวรี (พิมพ์) ตอนนั้นท่านยังหนุ่ม ยังไม่รู้จักกันกับท่าน ท่านก็ให้เราเข้าไปนอนในเจดีย์ได้เจดีย์หลวง มีทางลอดเข้าไปแคบๆ พอนอนได้ ภายได้เจดีย์นั้นมืดมาก พอเอนกายนอนลงเท่านั้น มีผีเปรตตัวใหญ่ดำมะเมี่ยม มายืนล้อมเราอยู่ เราว่าคาถาภาวนามันก็หายไป



พอตอนเช้า พวกพระเขาก็พูดกันว่า ใครๆ เข้าไปนอน เป็นต้องหนีตาย ออกมากลางคืน มีเรานี้แหละอยู่ได้จนสว่าง เขาพูดกันว่า ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา เรื่องผีเปรตที่เคยหลอกหลอนคนและพระก็เงียบสงบไป ผีเปรตตัวนี้กับเรา มันคงเคยสร้างบุญสร้างกรรมกับเรา พอเราแผ่เมตตา สวดคาถาภาวนามันก็หายไป ในสมัยนั้นภายใต้เจดีย์นั้นไม่มีใครกล้าเข้าไปนอนเลย

มันก็แพ้คุณธรรมของเรา มันดู เรากำลังทำสมาธิ มันก็เข้ามา มันก็มา ตัวดำๆ ทะมึนทึบ เราไม่กลัว เราก็ว่าคาถาภาวนา ลักประเดี๋ยวมันก็หายไป

แต่ก่อนสถานที่นั้นเป็นของวัดพระฝ่ายมหานิกายมาก่อน แต่ต่อมาเป็นของพระธรรมยุต พระเข้าไปนอนไม่ได้เลย มันรังแก

ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา เราถึงได้รู้จักกันกับท่านพระมหาพิมพ์ ต่อมาท่านก็เป็นเจ้าคุณฯ และเป็นสมเด็จฯ ตามลำดับ

พอตกกลางคืนก่อนวันออกเดินทาง ภาวนาเกิดนิมิต นิมิตนี้เป็นนิมิตธรรมดา แต่ก็แปลกดีเหมือนกัน พอภาวนาสงบเกิดนิมิตเห็นไก่ ๒ ตัว เห็นถึงสองครั้งสองคราในนิมิต ก็กำหนดรู้ไม่ได้ใสใจอะไร ถือว่าเป็นสิ่งผ่านมาแล้วก็ผ่านไป จากนั้นก็จำวัด พอถึงรุ่งเช้า มีโยมเอาไข่ต้มเข้ามาถวาย ๒ ฟอง ไปที่ไหนเขาก็ไม่ไป เดินตรงดิ่งเข้ามาถวายเรา ไข่ต้ม ๒ ฟอง แบ่งกับท่านเพียงคนละฟอง ฉันกับข้าวเหนียวหนึ่ง มันติดคอเพราะเราไม่เคยกิน พอฉันเสร็จก็ออกเดินทางเลย...

...พักที่วัดเจดีย์หลวงพอสมควรแล้ว ก็ออกเดินทางไปเชียงดาว แล้วจุดธูปต่อไปทางปางแดงอันเป็นป่าอยู่ในกลางหุบเขา พักที่ปางแดงพอสมควรแล้ว ก็ออกเดินทางไปตามหุบผาป่าเขา อันสลับซับซ้อน ทะลุถึงอำเภอพร้าว พัก

เส้นทางบางตอนที่หลวงปู่เจี๊ยะเดินทางผ่านทุ่งนาป่าเขาไปหาท่านพระอาจารย์มั่น ภูเขามองเห็นไกลๆ คือดอยมูเซอ





อยู่ตามป่าที่อำเภอพัว เพื่อสอบถามว่า ท่านพระอาจารย์มั่นพักอยู่ที่ไหน คุยภาษาเหนือกับคนทางเหนือไม่รู้เรื่อง มันก็ถามเราว่า “ตุ้...แอ่วหยังก้า” โอ้เราก็ไม่รู้เรื่อง ถามกันเท่าไรก็ไม่รู้เรื่อง เราจึงบอกมันไปว่า “ตุ้...แม่มิ่ง” เหม...ถ้ามันฟังรู้เรื่องมันคงโกรธเราตาย

ในระหว่างเดินทางไปหาท่านพระอาจารย์มั่นด้วยความยากลำบาก เพราะความเหน็ดเหนื่อยนั้น เรียกได้ว่า ทุกข์ทรมานที่สุดในชีวิตการเดินทาง เพราะไม่เคยเดินเท้าเปล่าข้ามป่าเขาลำเนาไพร จุดหมายอยู่ที่ใดก็ไม่แน่นอน อาศัยใจเท่านั้น ส่วนร่างกายอ่อนแอแรงเต็มที เราได้รำพึงรำพันนึกถึงท่านพระอาจารย์มั่นเป็นพันๆ หมื่นๆ ครั้งว่า

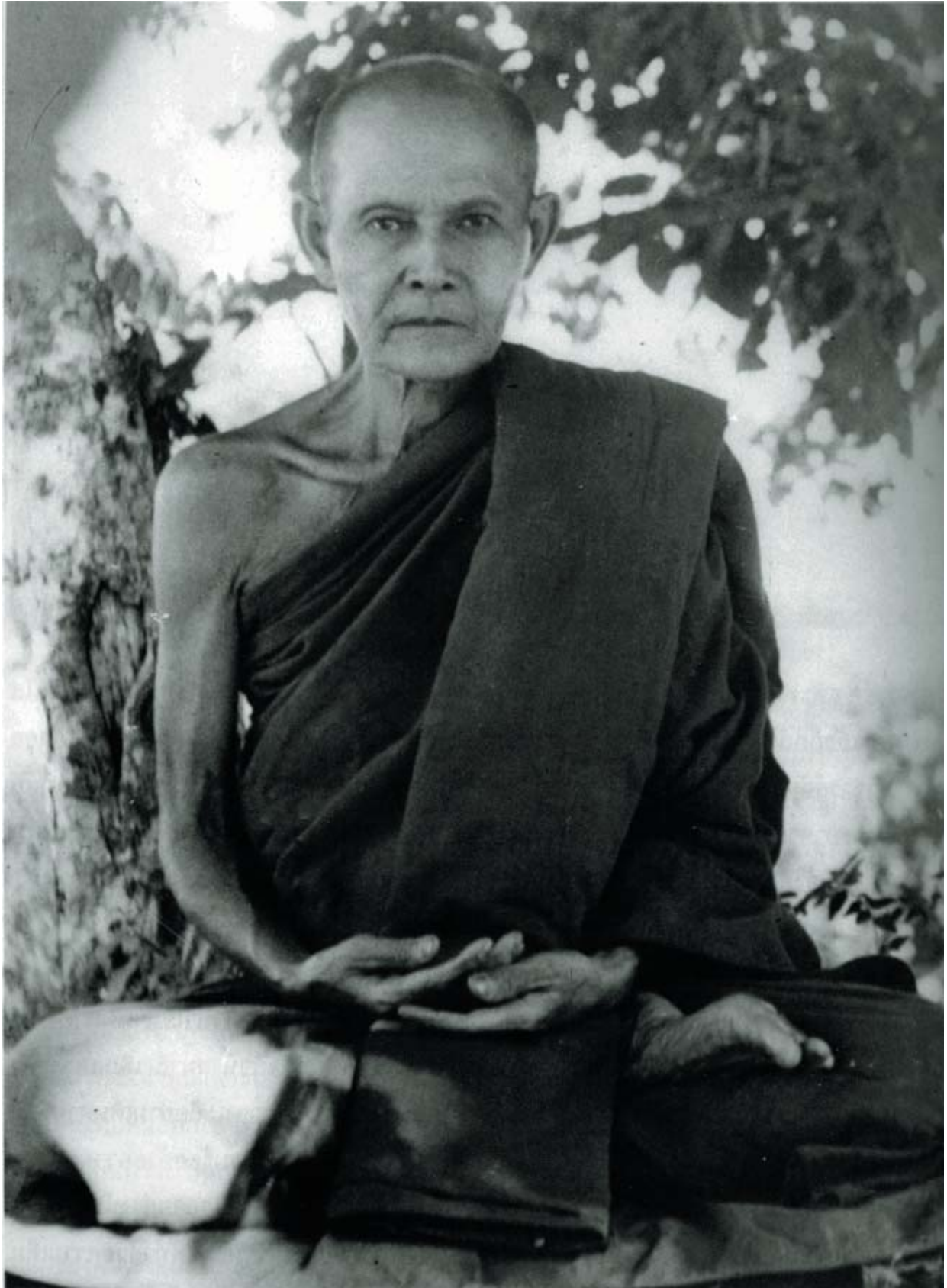
**“หลวงปู่มั่นอยู่ไหนช่วยหน่อย หลวงปู่มั่นช่วยหน่อย เหนื่อยจะตายอยู่แล้ว ใครๆ เขาก็พูดว่า หลวงปู่มั่นรู้วาระจิตคนหมด ตอนนี้ผมพระเจี๊ยะเดินทางมาหา เหนื่อยยากลำบากจะตายอยู่แล้ว ทางก็ไม่รู้จะไปไหน มาทางไหน หลวงปู่มั่นอยู่ไหน ถ้ารู้ได้ด้วยใจ ด้วยญาณก็ส่งคนมารับหน่อย เหนื่อยจะตายอยู่แล้ว”**

เรานึกอยู่อย่างนี้เป็นพันๆ หมื่นๆ ครั้ง หรืออาจจะเกินกว่านั้น ทั้งนึก ทั้งบ่น ทั้งพูด ทั้งคิด แต่ตัวอย่างหนึ่งมันไม่ถอย ใจดวงนี้ไม่มีวันถอย แต่อย่างไรเสียก็ต้องตามหาท่านพระอาจารย์มั่นให้เจอ อยากเล่าสิ่งที่ใจมันเป็นให้ท่านทราบ แล้วท่านจะว่าอย่างไร ถึงตามท่านไม่เจอที่นั่น ไม่ว่าท่านจะอยู่ที่ไหนก็จะตามไปถามจนเจอ ถ้าไม่ตายจากกันก่อนยังไม่ต้องตามท่านจนเจอ ใจมันมุ่งมั่นอย่างนั้นจริงๆ เหมือนกับว่ามีเครื่องดึงดูดให้ไป ให้แสวงหาสิ่งนั้นอย่างนั้น ทั้งๆ ที่ก่อนบวชนี้เรื่องศาสนาไม่เคยสนใจแม้แต่หน่อย ถ้ามีพระแสดงธรรมพระเทศน์ต้องซิงหนี แต่ตอนนี้ได้ยว้วจิตมันไม่เป็นอย่างนั้น มันกระหายผู้รู้ผู้เห็นธรรม มาเป็นสักขีพยานว่าเราไม่ได้บ้า เป็นธรรมที่ชาวโลกที่หมกหมุ่นไปด้วยกิเลสตัณหาเอื้อมไม่ถึง แต่เป็นธรรมที่พระอริยเจ้ารับรอง โดยความเป็นธรรมสมควรแก่ธรรม และทรงธรรมนั้นไว้ด้วยความสง่างาม ปานประหนึ่งว่าทิพย์สมบัติในมนุษย์โลกพร้อมทั้งเทวโลกไม่เทียมเท่า ไม่อาจแม้จะเทียบเท่าได้ด้วยอุปมาอุปไมยใดๆ





ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต



ถ้าเราพูดว่า เราไม่สนใจในทรัพย์สมบัติเหล่านั้น เพราะสมบัติเหล่านั้นด้อยค่ากว่าธรรมสมบัติที่เราเห็น แม้สมบัติล้ำค่าเช่นนั้น จะมากองเท่ากับภูเขาเลากา แล้วเอามาแลกเปลี่ยนกับธรรมที่เรารู้ได้ เราก็ไม่เอา การพูดว่าไม่เอา คนทั้งหลายในโลกที่มักจะละโมภโลภมาก ต้องไม่เชื่ออย่างแน่นอน เราต้องพูดกับคนที่รู้เห็นอย่างเดียวกัน คือพุทธสาวกที่รู้ธรรมเห็นธรรมอย่างเดียวกัน ฉะนั้นองค์ท่านพระอาจารย์มั่นน่าจะเป็นสักขีพยานแห่งธรรมได้เป็นอย่างดี เมื่อพูดเมื่อคิดเช่นนี้ จึงเร่งฝีเท้าต่อไป เมื่อเดินทางถึงบ้านแม่กอย ถามคนเขาบอกว่า ท่านพักอยู่ที่วัดร้างป่าแดงนั้น ก็รีบเร่งเดินทางเข้าไป กระหายใคร่เห็นใคร่สนทนา มากกว่าการกระหายน้ำ ลืมความเหน็ดเหนื่อย มุ่งตรงเข้าไปยังวัดร้างป่าแดง มีกระท่อมน้อยๆ มุงหญ้าคา ฝาขัดแตะและใบไม้ พื้นไม้ไผ่ ดูๆ ในสถานที่น่าจะมีพระอยู่กันหลายองค์ เพราะสะอาดสะอ้านเหลือประมาณ บ้านเราอยู่เป็นสิบคน ที่แคบๆ ยังไม่สะอาดเท่านี้ น่าจะมีพระอยู่จำนวนไม่น้อย

### กราบท่านพระอาจารย์มั่นที่วัดร้างป่าแดง

เมื่อเราเดินเข้าไปตรงกระท่อมหลังที่มองเห็นก่อนหน้านี้ มีพระรูปหนึ่งรูปร่างเล็กๆ ลักษณะองอาจ เป็นเถระรูปร่างสันฐานสันตติ ผิวดำแดง นั่งห่มจีวรเปิดไหล่ แสดงอาการให้เห็นว่ารอใครบางคนอย่างเห็นได้ชัด อยู่บนแคร่เล็กๆ ใช้ไม้ไผ่ขัดแตะ เอาหม้อคามุงกันฝาเป็นฟาก หันหน้ามาทางที่จะเดินเข้าไป แสดงอาการว่าสนใจในคนที่มาแต่ไม่แสดงออกทางคำพูด แต่เป็นกิริยาที่รับกัน

ใจในขณะนั้น น้อมนึกขึ้นมาทันทีว่า “นี่แหละหลวงปู่มั่น”

นึกต่อไปอีกว่า “ท่านคงรู้วาระจิตของเราเป็นแน่แท้ จึงมานั่งรอ พระเถระรูปที่นั่นอยู่ก็ต้องเป็นท่านพระอาจารย์มั่น จะเป็นองค์อื่นไปไม่ได้” จึงตรงดิ่งเข้าไปกราบท่าน ที่เรากระหายใคร่อยากจะพบเห็น

ในขณะที่เราเข้าไปหาท่านนั้นเข้าไปแบบจุใจ ต้องไม่ใช่ใครที่โหนที่สามารถรู้เหตุการณ์ในอนาคตได้ว่าใครจะไปจะมา ต้องเป็นท่านพระอาจารย์มั่นอย่างแน่นอน

เราหมอบเข้าไปกราบ ท่านจึงถามขึ้นว่า “มาจากไหน”

“มาจากจันทบุรี อยู่กับท่านอาจารย์กงมา ท่านอาจารย์ลี” เรากราบเรียนท่าน

“ท่านลี ท่านกงมา อ้อ! นั่นลูกศิษย์เรา” ท่านพูดแบบอุทานเหมือนว่า รู้เข้าใจในวิถีความเป็นมาเป็นไปของเรา

จากนั้นเมื่อได้โอกาสอันควร จึงกราบเรียนเล่าเรื่องที่ภาวนาที่จิตเป็นไปให้ท่านฟังสั้น ๆ เป็นใจความว่า... “ครูบาจารย์ กระผมพิจารณากาย จมใจนี้มันขาดไปเลย”

องค์ท่านนั่งฟังเฉย นิ่งเงียบไม่คัดค้านในสิ่งที่เล่าถวายแม้แต่คำเดียว กราบเรียนท่านต่อไปอีกว่า

“ครูบาจารย์...จะให้ผมทำอย่างไรต่อ”

“ให้ทำอย่างเดิมนั้นละ ดีแล้ว” ท่านตอบสั้นๆ แต่เป็นที่พอใจ ตรงใจ





อนุสรณ์สถานพระอาจารย์  
มัน เดิมเป็นที่ตั้งกุฏิและ  
ทางเดินจงกรมของท่านใน  
วัดร้างป่าแดง หรือวัดป่า  
พระอาจารย์มัน

เพราะฉะนั้น อย่างท่านพระอาจารย์มัน ท่านจึงเป็นคณาจารย์ หรือเรียกว่า  
เป็นครูบาอาจารย์ที่สมควรแก่สาธุศิษย์เมื่อผู้ใดเข้าไปศึกษาสิ่งหนึ่งประการใดอย่างนี้  
ก็ขอให้ไปเสนอเถอะ เราได้ค้นคว้าพินิจพิจารณาร่างกาย จนละเอียดลออไปทุก  
ส่วน ทุกชิ้น ทุกอัน จนได้สภาวะของใจ ได้ลงถึงความจริงประจักษ์ใจ โลกทั้ง  
หลายนี้ไม่มีปรากฏขึ้นกับใจ ขาดสูญไปหมด อยู่จำเพาะใจอันนั้นอันเดียว ไม่  
มีสิ่งใดที่เจือปน ไม่มีเจือปนอยู่ในใจนั้น แล้วเรานั้นก็ได้เอาสิ่งเหล่านี้ไป  
นมัสการครูบาอาจารย์ท่าน ไปเล่าถวายความเป็นไปให้ท่านฟัง ตั้งแต่เบื้องต้น  
ในการค้นคว้าพินิจพิจารณา จนกระทั่งถึงที่สุดของการค้นคว้าพิจารณาอย่าง  
นั้นลงไปแล้ว ในสภาวะของใจลำดับนั้น มันขาดพื้ลงไป โดยที่คล้ายๆ ขาด  
สติ แต่ไม่ใช่ขาดสติ มันก็ปรากฏโลกทั้งหลายขาดลงไป ไม่มีอันใดเลย แม้แต่

วัดป่าพระอาจารย์มัน





ร่างกายของเราอย่างนี้ก็สูญหายไปหมด เหลือความบริสุทธิ์ของใจอันเที่ยงแท้ อันเดียว ก็เมื่อเป็นอย่างนั้นแล้วเข้าไปเรียนถาม ท่านก็บอกว่า “เออ! เอาอย่างนั้นแล ให้พิจารณาอย่างนั้น ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ” นี่! ท่านไม่มีการคัดค้าน ไม่มีการโต้เถียง หรือไม่มีการที่จะกระโดดกระตาคอะไรทั้งหมดเลย เพราะฉะนั้น คติอันนี้จึงเป็นคติอันดีเยี่ยม

เพราะฉะนั้นจึงว่าบรรยายธรรม ศาสนธรรม คำสั่งสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธองค์จึงตรัสว่า **“จิตฺตํ หนฺตํ สุขาวหํ”** บุคคลผู้ฝึกจิตใจที่ได้ดีแล้ว ย่อมนำสุขมาให้ของหัวใจ เพราะเมื่อผู้ฝึกหัดอบรมจิตใจจนได้รับความเยือกเย็น จนเข้าสู่แดนของปัญญาอันแท้จริงอย่างนั้นแล้ว ไม่มีสิ่งใดที่จะมาเจือปนหัวใจ ให้มีความเศร้าหมองขุ่นมัว ตลอดวันทั้งคืน ทั้งยืน เดิน นั่ง นอน ตลอดเวลาอย่างนั้น ใจนั้นแสนที่จะสบาย ปลอดภัยอยู่ตลอดเวลาอย่างนี้ นั่นเรียกว่า ธรรมอันแท้จริงของพระพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระศาสดาของเรา เมื่อท่านได้ถึงธรรมอย่างแท้จริงอย่างนี้แล้ว ท่านจึงได้มาพิจารณาสัตวโลก ว่าเต็มไปด้วยความหมกมุ่น เต็มไปด้วยความวุ่นวาย แสนที่จะกังวลนานาประการต่างๆ เมื่อมองอย่างนั้นแล้ว ทำไมสัตว์ทั้งหลายจะสามารถประพฤติปฏิบัติธรรมได้หนอ ครองบ้าน ครองเรือน เต็มไปด้วยความวุ่นวาย ชัดชองนานาประการอย่างนี้ เมื่อน้อมใจพิจารณาอีกทีหนึ่ง ก็มาพิจารณาดูว่าสัตว์ทั้งหลาย คงมีอุปนิสัยปัจจัย ที่สามารถจะบรรลุคุณธรรมของเราคงมีบ้าง ผู้มีกิเลสน้อยก็พอมืออยู่ ด้วยความอนุเคราะห์พระพุทธองค์จึงทรงแสดงธรรม

ก่อนที่จะเรียนถามท่านพระอาจารย์มั่น มันคิดในใจลึกๆ อยู่เหมือนกันว่า ถ้าท่านคัดค้าน เราก็จะต่อสู้ด้วยเหตุผลเต็มที่เช่นกัน จะไม่ยอมถอยง่ายๆ เพราะในใจนี้ มันแน่ใจในสิ่งที่รู้เห็นมาก เมื่อมันรู้เห็นกระจ่างชัดเช่นนี้ ใครค้านก็ต้องเถียง แต่ท่านรู้ท่านไม่ค้าน เพียงแต่บอกว่าดีแล้ว ทำอย่างนั้นดีแล้ว หมายความว่า ทำถูกแล้วให้ดำเนินต่อไป

เมื่อเราเข้ามาหาครูบาอาจารย์แล้ว หวังความศึกษาในท่าน ก็ควรเอาใจใส่อุปนิสัยของท่านในทุกอย่าง ถวายน้ำล้างหน้า น้ำบัวรดปาก ไม้สีกั้น ขวนขวายป้องกัน หรือระงับความประพฤติดันเลื่อมเสียที่จักมีแก่ท่าน รักษาหัวใจท่าน ไม่คบคนนอกให้เป็นเหตุแห่ง เคารพในท่าน แสดงการเดิน ไม่ชิตนิก ไม่ห่างนิก และไม่พูดสอดในขณะที่ท่านกำลังพูด ท่านพูดผิดไม่ค้านจ้งๆ พูดอ้อมพอให้ท่านรู้สึกตัว ไม่เที่ยวเตร่ตามอำเภอใจ จะไปข้างไหนให้ลาท่านก่อน เมื่อท่านอาพาธเอาใจใส่พยาบาล ไม่ไปข้างไหนเสีย จนกว่าท่านจะหายเจ็บหรือมรณะ นี่แหละวัตรบางส่วนของเชอผู้ผ่านน้ำทะเลมา ต้องศึกษาและปฏิบัติ

### ท่านพระอาจารย์มั่นรู้วาระจิต

เมื่อรับฟังโอวาทจากท่านพระอาจารย์มั่นด้วยความซาบซึ้งแล้ว ต่างก็เข้าสู่ที่พักด้วยใจที่แข็งแกร่ง แต่ด้วยอากาศที่หนาวเหน็บเข้าไปภายในนั้น ทำให้เนื้อตัวสั่นเทา มีแต่เพียงจีวรบางๆ เป็นที่ห่อหุ้มร่างกาย เมื่อตกตึกๆ นอนไม่หลับ จึงเดินเข้าไปหาท่านเพียง แล้วกระซิบท่านเบาๆ อันเป็นการหยั่ง



รูปหล่อสำริดท่านพระ  
อาจารย์มัน ในวัดร้าง  
ป่าแดง

เชิงดูหมึงเพื่อน ว่าจะเป็นไปอย่างไร คิดอย่างไร ว่า “เฟื่องเว้ย... หนาวเว้ย... กลับบ้านดีกว่า...” ท่านเฟื่องก็นิ่งเฉย ไม่ตอบแต่อย่างใด ส่วนภายในใจของเรานั้น ก็ไม่ได้ถอยแต่อย่างใดเช่นเดียวกัน

พอรุ่งเช้าวันใหม่ มองเห็นลายมือพอรู้ มองดูชายหญิงพอออกว่าเป็นชายหรือหญิง มองต้นไม้พอออกว่าเป็นต้นไม้อะไร ก็ออกจากที่พักอันเป็นเพิงเล็ก ๆ มุ่งด้วย

ใบตอง มีหลังคาพอกันน้ำค้าง ที่นอนก็เป็นแคร่ไม้ไผ่โยกเยก ๆ เดินมากระต๋อมน้อยอันเป็นศาลา หอนั้น

**พอท่านพระอาจารย์มันเห็นหน้าเท่านั้นแหละ เหมือนดังว่าสายฟ้าฟาดลงบนกระหม่อมทันที “คนทะเลาะทะเลไม่มีความอดทน ไป...ไป ไม่มีใครอาราธนามาที่นี่”**

ท่านพูดเสียงดัง นัยตากก็ราวกับเหมือนพญาเสือโคร่งใหญ่ เป็นกิริยาที่หมู่มั่วๆ อย่าง พวกเราต้องมอบคลาน ก้าวขาที่ไม่ออก เรื่องวาระจิตนี้ ท่านรู้ทุกอย่าง จะพูดจะคิดอะไรอยู่กับ ท่านต้องระวัง ประมาทไม่ได้เป็นบาปใหญ่ เพราะท่านเป็นพระอรหันต์ เมื่อตั้งสติไว้ กำหนดไว้ได้ แล้วค่อยก้าวเท้าเดินต่อไปด้วยความนอบน้อม

คำพูดของท่านเพียงเท่านั้นละ มันวนเวียนอยู่ในใจ จะคิดอะไร จะพูดอะไร เหมือนถูกคน สะกดบังคับให้ต้องเป็นไปตามแบบของท่าน ก็ได้แต่เพียงเตือนตนไว้ในใจว่า **“เอาละนะ เจอของจริงแล้ว ระวังตัวให้ดี”** จากนั้นมา ท่านก็เมตตาใช้ท่านนั้นทำนี้ ดูแลอุปนิสัยจากใกล้ชิดท่าน จิตใจก็ค่อยคุ้นๆ กับท่าน สบายใจขึ้นบ้าง

จึงย้อนนึกถึงคำพูดท่านพ่อลี ก่อนที่จะมาว่า **“ท่านจะอยู่กับหลวงปู่มันได้หรือ? ทุกขณะจิตของท่านองค์หลวงปู่ใหญ่ ท่านจะทราบหมด ถ้าจะไปอยู่กับท่าน อย่าให้เสียชื่อเรานะ”**

การที่ได้อยู่กับพระที่สมบูรณ์ทั้งความรู้ภายใน และความประพฤติ นับว่าเป็นโชคอย่างมหาศาล การอยู่การฉัน ก็นับว่าลำบากมากในสายตาของชาวโลก แต่ถ้าเป็นนักธรรม ถือว่าสมบูรณ์พอดีๆ วัดมันเป็นป่ากลางทุ่ง มีชาวบ้านอยู่ ๖ หลังคาเรือน บ้านห่างจากวัดประมาณ ๕๐๐ เมตร ภูมิครุบาจารย์ท่านมุ่งด้วยใบตองตึง พื้นเป็นฟากไม้ไผ่ รูปลักษณะเป็นทรงพื้นเมืองทางเหนือ ส่างน้อย แมววิสาข์ เป็นคนมาทำกุฏิถวายท่าน (ส่าง หมายถึง ผู้เคยบวชเป็นเณร เป็นภาษาไทยใหญ่)

เมื่ออยู่นานเข้า ด้วยบุญบารมีของท่าน ก็เริ่มมีคนรู้จักและนับถือมากขึ้นเรื่อย ๆ ปากต่อปาก ร่ำลือถึงกิตติศัพท์เกียรติคุณ ทำให้ผู้คนอยากพบเห็น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ท่านไม่อยู่ที่นั่นนานนัก ท่านเป็นพระทรงธรรมทรงวินัย เคร่งครัดในวัตรปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ ไม่ปลีกแะเป็นอย่างอื่น ท่านถือหลักธรรมเป็นทางเดิน มีพระวินัยเป็นกรอบเส้นถนน ที่ไม่ควรลืมหือลืมหือตัว

อยู่มาวันหนึ่งโยมแม่วิสาข์ซึ่งเป็นอุปัชฌาย์กาประจำวัด เป็นผู้คอยจัดแจงอาหารมาถวายท่าน เป็นประจำทุกๆ เข้า ได้หอบหัวเอาต้นผลไม้ คือต้นมะม่วงประมาณ ๒-๓ ต้น เข้ามาปลูกภายในวัด ในบริเวณใกล้ ๆ กับกุฏิที่ท่านพำนัก ท่านพระอาจารย์มันท่านจึงทักขึ้นว่า

**“ฮือ...ทำอะไรหรือโยม”**

**“ฉันเอาต้นไม้มะม่วงมาปลูก... มีลูกมีผลจะได้เอาไว้กิน ถวายพระ ไม่ต้องซื้อหา...เจ้าคะ”**

ท่านพระอาจารย์จึงดูว่า **“นี่...เห็นเราเป็นอย่างนี้แล้วหรือ เรามาอยู่เพื่อปฏิบัติธรรม ห่างไกลจากโลกภายนอก ไม่เกี่ยวข้องด้วยปัจจัยทั้งหลาย อันเป็นเครื่องพันพัวผูกมัด ไม่ได้มาหาอยู่หากิน หาต้นมะม่วง มะเขือ นี่จะมหาเรื่องให้เราแล้วนะเนี่ย ต่อแต่นี้ไปเราก็จะกลายเป็น หลวงตาเฝ้าสวนมะม่วงแล้วหรือนี่”**





อันนี้ก็บุญเหตุอันหนึ่ง ที่ท่านไม่ต้องการจะอยู่ที่แห่งนั้น ท่านปฏิบัติธรรมปฏิบัติจริง ๆ ไม่เกี่ยวข้องกับด้วยเรื่องของโลกโดยประการทั้งปวง แม้เราทั้งหลายมองเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยแล้วมองผ่านไป สำหรับองค์ท่านเองพิจารณาใคร่ครวญโดยตลอด ไม่ให้เรื่องโลก ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับองค์ท่านเองได้ พระจึงมีชีวิตเป็นอยู่ด้วยอาศัยผู้อื่นแล้ว ควรจะตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม ไม่ควร แ่่งหน้าที่ของชาวโลกมาทำเอง เรื่องธรรมเรื่องวินัยท่านละเอียดเป็นที่สุด แม้แต่ต้นไม้ประดับประดา ปลูกให้มีดอกออกผลสวยงาม ท่านไม่ให้ปลูกภายในวัด ถ้าเป็นพระท่านว่าเป็นพระเจ้าผู้ พระขุนนาง ชอบสวยงาม ชอบสะดวกสบาย แต่ภายในหัวใจไม่มีอรรถธรรมแม้แต่น้อย ต้นไม้งามเท่าไร ใจมันก็เสื่อมจากทางจกกรม นั่งสมาธิเท่านั้น

ในขณะที่ท่านพระอาจารย์มั่นได้มาพักพำนักปฏิบัติธรรม ณ วัดร้างป่าแดงแห่งนี้ ได้มีลูกศิษย์ของท่านที่เป็นพระกรรมฐาน เดินทางตามมารับการอบรมทางด้านจิตตภาวนาโดยสม่ำเสมอมิได้ขาด เช่น

๑	๒	๓
๔	๕	๖

๑. พระอาจารย์แหวน สุจิณฺโณ
๒. พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
๓. พระอาจารย์ลิม พุทฺธจาโร
๔. พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี
๕. พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ
๖. พระอาจารย์พรหม จิรปุณฺณ

พระอาจารย์เทศก์ เทศรังสี, พระอาจารย์อ่อน ภาณสิริ, พระอาจารย์พรหม จิรปุณโณ, พระอาจารย์แหวน สุจิณฺโณ, พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร, พระอาจารย์สิม พุทฺธจาโร ฯลฯ

(ขณะที่พูดถึงท่านพระอาจารย์มั่นที่ไร หลวงปู่เจี๊ยะจะแสดงอาการซาบซึ่งตื้นตันใจทุกครั้ง ด้วยความรักและเลื่อมใสท่านพระอาจารย์มั่นมาก บางทีถึงขนาดน้ำตาไหลก็มี เพราะท่านถึงใจกับท่านพระอาจารย์มั่นมากที่สุดในชีวิตหลวงปู่เจี๊ยะท่านบอกว่า“เรารักเลื่อมใสท่านเพราะท่านเป็นผู้ปฏิบัติดีแท้”)

ท่านตัวเล็ก ๆ บาง ๆ เดินเร็ว เดินนี้ โอ๊ย! ปัด ๆ ปัด ๆ ท่านจะอบรมพระตอนหัวค่ำหน่อย แล้วก็เลิก คือพอได้เวลา ๔ ทุ่ม ก็เข้าจำวัด ให้ทำข้อวัตรเป็นอย่างนั้น อบรมประมาณชั่วโมง สองชั่วโมง ส่วนมากไม่ค่อยได้อบรม ภาวนาของใครของมัน ท่านพระอาจารย์ท่านจะเดินจงกรมก่อนนอนเป็นประจำไม่ขาด

การบิณฑบาตตอนอยู่กับท่าน บางทีก็แยกกันไปคนละสาย โดยมากเราไม่ค่อยกิน มือเขาสกปรก (หัวเราะ) แล้วมากำข้าวเหนียว ด่ำ ๆ ว้าย! แล้วมาโดนที่อุบลา ที่เป็นขี้ขูดนะ มือมันกุด น้ำเหลืองไหล มันใส่มา พอเราออกมาได้หน่อย ก็จับโยนทิ้งเลยข้าวเหนียว มือมันกุด น้ำเหลืองมันหยดใส่บาตร ข้าวมันติดน้ำเหลืองเราก็นอนทิ้งเลย (หัวเราะ)

### ฟันท่านพระอาจารย์มั่นหลุด

อยู่ต่อมาอีก ๓-๔ วันตอนใกล้จะพลบค่ำ ได้นำน้ำล้างหน้าใส่ขันไปถวายท่านประมาณ ๖ โมงเย็น ท่านใช้ไม้ชำระฟัน พอดีฟันข้าง ๆ ท่าน(หลวงปู่มั่น) หลุด ท่านเอาให้เรา “เอ้า!...ท่านเจี๊ยะเอาไป” แล้วท่านก็ยื่นให้ การที่ท่านมอบฟันให้ ท่านคงรู้ได้ด้วยอนาคตสัญญาว่า เราจะมีวาสนาสร้างเจดีย์บรรจุทันตธาตุถวายท่านเป็นแน่แท้



พระทันตธาตุของท่าน  
พระอาจารย์มั่นที่มอบให้  
หลวงปู่เจี๊ยะ ที่เสนาสนะ  
ป่าวัดร้างป่าแดง



หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน  
พระองค์สำคัญที่ได้ ทำประโยชน์  
ให้ชาติ ศาสนา ดังที่พระอาจารย์  
มั่นได้ทำนายไว้

### ท่านพระอาจารย์มั่นทำนายเรื่องหลวงตามหาบัว

มีอยู่คราวหนึ่ง ตอนที่อยู่เชียงใหม่ก่อนกลับภาคอีสาน ท่านพระอาจารย์มั่นท่านพูดว่า “มีพระอยู่องค์หนึ่งนะ จะทำประโยชน์ใหญ่ให้หมู่คณะ ลักษณะคล้ายๆ ท่านเจี๊ยะ แต่ไม่ใช่ท่านเจี๊ยะ ตอนนี้อยู่เชียงใหม่ เขายากมาหาเรา แต่ยังไม่เข้ามาหาเรา องค์กรต่อไปจะสำคัญอยู่นะ (พอดีหลวงตามหาบัวเป็นพระหนุ่มกำลังเรียนบาลีอยู่ที่วัดเจติยหลวงเชียงใหม่ตอนนั้น) เขายังไม่มาหาเรา แต่อีกไม่นานก็จะเข้ามา” เมื่อท่านพูดอย่างนั้นเราก็จับจ้องรอดูอยู่ไม่ว่าใครจะไปจะมาก็คอยสังเกตอยู่ตลอด เพราะคำพูดของท่านสำคัญนัก พูดยังไงต้องเป็นอย่างนั้น เรื่องนี้เราจึงเก็บไว้แล้วคอยสังเกตตลอดมา เพราะผู้ที่จะมาสืบต่อท่าน ต้องเป็นผู้ที่มีบุญใหญ่ ในที่สุดพระอาจารย์มหาบัวก็มาหาท่านที่เสนาสนะป่าบ้านโคก จังหวัดสกลนคร เราเห็นลักษณะถามความ



เป็นมาเป็นไป จึงแน่ใจเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นมาท่านพระอาจารย์มั่นก็ไม่พูดเรื่องนี้อีกเลย (เรื่องคำทำนายของท่านพระอาจารย์มั่นเกี่ยวกับหลวงตามหาบัวนั้น เป็นเรื่องจริงดังที่พวกเราชาวพุทธได้เห็นอยู่ในปัจจุบัน)

ตอนนั้นเรายังเด็กเป็นห่วงท่านมาก อยากให้ท่านฉันเพราะตอนนั้นอายุก็เกือบจะ ๗๐ ปีแล้ว รูปร่างผอมบางเล็ก แต่เวลาเดินนี่ที่หนึ่งเลย โอ้โฮ!...เวลาเดินนี่ที่หนึ่งเชียวนะ เวลาใกล้ค่ำนี้ พับๆ พับๆ เราต้องกระโดดวิ่งเลย สะพายบาตรให้ ท่านถือไม้เท้าอันหนึ่งเดินไว จับๆ เวลาท่านไป รุดงค์ตามป่า ท่านเดินเราต้องวิ่งตาม

ถ้าวันไหนท่านพระอาจารย์มั่นอดอาหาร อะไรๆ ท่านก็ไม่ฉัน มีอยู่อย่างเดียวสูกะปิหรือใบตอง แล้วก็มีน้ำชาแก้วหนึ่ง น้ำชากับน้ำธรรมดาเท่านั้น ท่านผอม บางวันเราเป็นห่วงก็ต้องไปถาม

“ครูบาจารย์... ฉันข้าว”

ท่านก็ว่า “อ้อ... ก็ไม่ใช่หน้าที่เรา”

“ครูบาจารย์...ฉันข้าวเถอะ”

“อ้อ... ยุ่งอะไร”

“เกิดมาเป็นคน ไม่กินข้าวไม่รู้จะเกิดมาทำไม”

“ท่านนี่...ไป... ไป... อย่ามายุ่ง ไม่ใช่เรื่องตัว” ท่านดูเอาทุกที

พอออกมาจากท่านพระอาจารย์มั่น ท่านเพียงก็ว่า “ท่านเจี๊ยะ... วันไหนๆ ก็ไปเหย่แต่ท่านพระอาจารย์มั่น ไม่ทำให้ท่านดูไม่ได้หรือ ผมกลัวจะตายอยู่แล้ว”

“ไม่เหย่ท่าน จะได้ฟังธรรมะดี ๆ หรือ”

การสอนของท่านไม่พูดมาก ชอบทำให้ดู ให้เห็นว่าสิ่งนี้ควรทำอย่างนี้ สิ่งนั้นควรทำอย่างนั้น ก็เหมือนในหนังสือประวัติของท่านและในหนังสือปฏิปทาพระรุดงค์กรรมฐานที่ท่านอาจารย์มหาบัวเขียนไว้ อันนั้นชัดเจนมาก สำหรับเราดูไปเห็นความดีที่ท่านทำ มากกว่าความดีที่ท่านพูด เราจึงจดจำเอามาพูดไม่ได้มากนัก อีกทั้งก็ไม่ใช่คนช่างพูดช่างเขียนช่างจำ แต่ชอบนำมาทำมากกว่า การนำมาพูด จึงเป็นเรื่องรองๆ ลงไป ส่วนเรื่องทำนั้นทำได้เต็มที่ แต่การพูดเมื่อนำมาพูดแล้วมันไม่เต็มที่ เพราะพูดมากๆ มันจะเป็นการคุยโม้ไป เราจึงพูดไม่ค่อยเก่ง ไม่ได้เรียนมาทางพูด เน้นทางการกระทำมากกว่า

ไปถึงท่านที่แรก ท่านก็สอนเรื่องศีล ศีลนั้นเราผู้บวชมาเป็นพระ ต้องดำเนินการรักษาเต็มที่สุด ชีวิตอยู่แล้ว ผู้ที่จะเป็นพระไม่มีศีลก็อยู่ไม่ได้ พระขาดศีลเหมือน อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งในร่างกายขาดบกพร่องไป การทำอะไรในหน้าที่ทั้งปวงรู้สึกว่าจะทำไม่ได้เต็มที่ ยิ่งร่างกายพิการมากเท่าใด ยิ่งทำอะไรไม่ได้การมากเท่านั้น คนขาดศีลก็เหมือนกัน ยิ่งศีลขาดมากเท่าใด ความเจริญในธรรมก็มีน้อยลงไปเท่านั้น เพราะศีลเป็นเครื่องหนุนในการประพฤติดุธรรมทั้งปวง แต่สำหรับพวกเรา เมื่อมีศีลบริบูรณ์ไม่เป็นที่ระแคะระคายใจ จะมีศีลอยู่เฉยๆ ไม่ได้ ศีลจะบริสุทธิ์ยิ่งขึ้นนั้นจะต้อง